



แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ  
อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

The process of youth participation in the management of Na Rang,  
Palukasamoe Subdistrict, Bacho District, Narathiwat Province

อาจารย์ที่ปรึกษา  
อาจารย์ ศรีนทร์ญา จังจริง

ผู้จัดทำโดย

นาย อับดุลฟากิม เทียงวงศ์	รหัสนักศึกษา 406522004
นาย อารอพิต มะเกะ	รหัสนักศึกษา 406522038
นาย พีครุดีน ตือราแม	รหัสนักศึกษา 406522044

หัวข้อพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชนหลักสูตร

รัฐศาสตร์บัณฑิต

สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา



หัวข้อพิเศษ : แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ  
อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส  
: The process of youth participation in the management of Na Rang,  
Palukasamoe Subdistrict, Bacho District, Narathiwat Province

ผู้วิจัย : อับดุลฟากิม เทียงวงศ์ ,อารอฟัต มะเกะ, ฟ้าครุดีน ตีอราแม

หลักสูตร : รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีการศึกษา : 2568

---

อาจารย์ที่ปรึกษาหัวข้อพิเศษ

.....  
( อาจารย์ ศรีนทร์ญา จังจริง )

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาการวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน อนุมัติให้ับการศึกษาหัวข้อ  
พิเศษเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบปฏิบัติสำเร็จของรายวิชาดังกล่าวนี้

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันฮารงค์ บินอิสริส)  
ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต  
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

### บทคัดย่อ

หัวข้อพิเศษ : แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ผู้วิจัย : อับดุลฟากิม เทียงวงค์ ,อารอฟัต มะเกะ, ฟ้าครูดีน ตือราแม

หลักสูตร : รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีการศึกษา : 2568

---

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาสและเพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองศ์กรบริหารส่วนตำบลปะลุกาสาเมาะ ผู้ใหญ่บ้าน เยาวชนและชาวบ้าน รวมจำนวน 16 คน

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้างในตำบลปะลุกาสาเมาะยังอยู่ในระดับต่ำ เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจในการเพาะปลูกข้าวและการทำเกษตรกรรมโดยตรง มีเพียงบางส่วนที่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชนเป็นครั้งคราว แต่ยังคงขาดการรวมกลุ่มหรือการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบ ส่งผลให้การจัดการนาร้างยังคงพึ่งพาผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นหลัก

ผลการศึกษาชี้ว่าการส่งเสริมบทบาทของเยาวชนควรมุ่งไปที่การสร้างแรงจูงใจและโอกาสในการเรียนรู้ผ่านโครงการและกิจกรรม เช่น การจัดตั้งนาร้างเรียนรู้ ค่ายเยาวชนอาสาเกษตร หรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตร แนวทางที่เสนอคือการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานภายนอก และเยาวชน เพื่อสร้างระบบการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน และนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการนาร้างทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

**คำสำคัญ:** การมีส่วนร่วมของเยาวชน, การจัดการนาร้าง, ตำบลปะลุกาสาเมาะ

## Abstract

Special Topic : Guidelines for Youth Participation in the Management of Abandoned Rice Fields in Palukasamao Subdistrict, Bajoh District, Narathiwat Province

Researchers : Abdulfakim Thiengwong, Arofah Makaeh, Fakrudeen Dueramae

Program : Bachelor of Political Science in Government and Public Law

University : Yala Rajabhat University

Academic Year: 2025

---

The objectives of this study were to examine youth participation in the management of abandoned rice fields in Palukasamao Subdistrict, Bajoh District, Narathiwat Province, and to propose guidelines for enhancing youth involvement in such management. The research employed a qualitative methodology, with key informants including the president of the Subdistrict Administrative Organization, village headmen, youths, and local residents, totaling 16 participants.

The findings revealed that youth participation in managing abandoned rice fields remains low. Most young people show little interest in rice cultivation and agriculture in general. Only a small number occasionally take part in family or community activities, but there is still a lack of organized groups or systematic initiatives. Consequently, the management of abandoned rice fields continues to rely heavily on community elders.

The study suggests that youth engagement should be promoted through motivation and learning opportunities, such as the establishment of demonstration rice plots, youth agricultural volunteer camps, and the application of agricultural technologies. Furthermore, it is recommended that collaboration be integrated among local leaders, external agencies, and youths to develop a clear participatory framework, ultimately leading to the sustainable management of abandoned rice fields in economic, social, and cultural dimensions.

**Keywords :** youth participation, abandoned rice field management, Palukasamao Subdistrict

### กิตติกรรมประกาศ

หัวข้อพิเศษฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ศรีนทร์ญา จังจริง และคณะกรรมการหัวข้อพิเศษที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้าและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ศรีนทร์ญา จังจริง ที่ได้กรุณาเสียสละ อดทน อบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ในความเมตตา กับผู้วิจัยเหนือกว่าครูที่พึงมีให้กับศิษย์โดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัย ขอขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณะกรรมการหัวข้อพิเศษทุกท่าน ที่ได้เสนอความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานชิ้นนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆและครอบครัวอันเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจมาตลอด คุณค่าอันพึงมีของรายงานจากหัวข้อพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดี

คณะผู้วิจัย

	สารบัญ	หน้า
เรื่อง		
หัวข้อพิเศษ		ก
บทคัดย่อ (ไทย)		ข
บทคัดย่อ (อังกฤษ)		ค
กิตติกรรมประกาศ		ง
สารบัญ		จ-ฉ
บทที่ 1 บทนำ 1		1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา		1-3
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย		3
1.3 ขอบเขตการวิจัย		3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ		3
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ		4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		5
2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง		5
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเยาวชน		5-6
2.2.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม		6-11
2.2.3 แนวคิดทฤษฎีনার้าง		11-14
2.2.4 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน		14-17
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		17-19
2.3 กรอบแนวคิด		20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย		21
3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก		21
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		21
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล		22
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล		22
3.5 ระยะเวลาการวิจัย		22

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	23
4.1 บทบาทของเยาวชน	23-25
4.2 การมีส่วนร่วมของเยาวชน	25-28
4.3 การจัดการนาร้าง	28-31
4.4 การพัฒนาความยั่งยืน	31-34
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	35
5.1 สรุปผลการวิจัย	35
5.1.1 บทบาทของเยาวชน	35-36
5.1.2 การมีส่วนร่วมของเยาวชน	36
5.1.3 การจัดการนาร้าง	36-37
5.1.4 การพัฒนาความยั่งยืน	37
5.2 อภิปรายผล	38
5.3 ข้อเสนอแนะ	38
บรรณานุกรม	40-41
บุคลากร	41-42
ภาพผนวก	43
ภาพผนวก ก (เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล)	43-46
ภาพผนวก ข (ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล)	47-52
ประวัติผู้วิจัย	53-55

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยในอดีต การผลิตข้าวในประเทศไทยดำเนินไปในรูปแบบของการเกษตรเพื่อยังชีพ โดยมีชาวนาจำนวนมากที่มีที่ดินขนาดเล็ก และผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ศูนย์กลางการผลิตข้าวในเวลานั้นอยู่ที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา อย่างไรก็ตาม ด้วยความกว้างขวางของพื้นที่เกษตรกรรม และนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการถางป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ทำให้ประเทศไทยสามารถขยายพื้นที่ปลูกข้าวได้อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลยังได้ดำเนินการปกป้องสิทธิของชาวนา และไม่เปิดโอกาสให้พ่อค้าหรือกลุ่มทุนผูกขาดอุตสาหกรรมข้าวได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าในช่วงแรก รัฐบาลจะมีบทบาทในการปกป้องชาวนา แต่ในเวลาต่อมากลับมีการเก็บภาษีข้าว หรือที่รู้จักกันในชื่อ "พรีเมียมข้าว" ส่งผลให้รายได้จากข้าวจำนวนมากไหลเข้าสู่รัฐและเมืองใหญ่ ขณะที่ชาวนาได้รับประโยชน์น้อยลง ราคาข้าวภายในประเทศถูกกดให้ต่ำ เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคในเมือง ผลกระทบนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบบเกษตรเพื่อยังชีพไปสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์ และชาวนาเริ่มสูญเสียที่ดินของตนเอง กลายเป็นแรงงานในไร่นาของผู้อื่น แม้รัฐบาลจะลงทุนในระบบชลประทาน โครงการคลอง และเขื่อน ร่วมกับธนาคารโลก เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ปลูกข้าวขยายตัวจาก 35 ล้านไร่ เป็น 59 ล้านไร่ในช่วงปี 1950–1980 แต่การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรกลับเพิ่มต้นทุนในการผลิต เช่น ค่าสารเคมี เมล็ดพันธุ์ และเครื่องจักร ส่งผลให้เฉพาะเกษตรกรรายใหญ่หรือผู้มีทุนเท่านั้นที่สามารถปรับตัวได้ ขณะที่เกษตรกรรายย่อยต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมข้าวของไทยยังเผชิญกับภัยคุกคามที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การแข่งขันจากตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงขึ้น ต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ และการเสื่อมคุณภาพของระบบนิเวศจากการใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการรักษาความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในระยะยาว (วิกิพีเดีย การผลิตข้าวในประเทศไทย)

จังหวัดนราธิวาสนับเป็นพื้นที่สำคัญทางการเกษตรของภาคใต้ โดยเฉพาะการทำนาข้าวเพื่อบริโภคและจำหน่ายเชิงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การทำนาในจังหวัดนราธิวาสมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีพื้นที่ทำนาประมาณ 86,600 ไร่ แต่ลดลงเหลือเพียง 84,700 ไร่ในปี พ.ศ. 2564 (BenarNews, 2024)

การลดลงดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ความเค็มของดิน ระบบชลประทานไม่ทั่วถึง ต้นทุนการผลิตสูงเมื่อเทียบกับราคาผลผลิต และแรงงานภาคเกษตรลดลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่นที่ให้รายได้มากกว่า ผลกระทบจากปัจจัยเหล่านี้ทำให้พื้นที่นาจำนวนไม่น้อยถูกปล่อยทิ้งไว้จนเกิด นาร้าง ซึ่งไม่เพียงแต่ลดรายได้ครัวเรือน แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและการสืบทอดภูมิปัญญาการทำนาในพื้นที่ (BenarNews, 2024; สำนักข่าวผู้จัดการ, 2556)

ในตำบลปะลุกาสาเมาะ ปัญหาพื้นที่นาร้างส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทำให้การประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นไปได้ยาก และยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของรุ่นต่อไป เนื่องจากชาวบ้านจำนวนมากออกไปทำงานนอกพื้นที่เพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว หากพื้นที่นาได้รับการพัฒนาและทำการเกษตรอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ชาวบ้านประหยัดค่าใช้จ่ายและลดความจำเป็นในการซื้อข้าวสาร

นอกจากนี้ ปัญหานาร้างยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม เช่น คริวเรือนที่ขาดรายได้อาจเกิดภาวะยืมเงินหรือข้าวสารจากผู้อื่น ซึ่งสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมรอบข้าง รวมถึงส่งผลให้วัฒนธรรมการทำนาและการพึ่งพาตนเองของชุมชนค่อย ๆ สูญหายไป ปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนถึงความเปราะบางของครอบครัวบางครอบครัวในปัจจุบันอีกด้วย

ในตำบลปะลุกาสาเมาะ ปัญหานาร้างส่งผลกระทบต่อชุมชนหลายด้าน ได้แก่ รายได้ของคริวเรือนเกษตรกรลดลง โอกาสด้านอาชีพที่จำกัด การสูญเสียภูมิปัญญาการทำนาในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ดินพังทลาย น้ำท่วมขังมากขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังมี การสูญเสียโอกาสในการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ หากไม่มีแนวทางที่เหมาะสม นาร้างอาจกลายเป็นภาระต่อทรัพยากรและเศรษฐกิจท้องถิ่น

แนวทางแก้ไขปัญหานาร้างในตำบลปะลุกาสาเมาะสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยกันลดต้นทุนและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการผลผลิต การพัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้สามารถปลูกข้าวได้มากกว่าหนึ่งครั้งต่อปี รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต เช่น การปลูกข้าวอินทรีย์หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำนา เพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของผืนนา

เยาวชนคือกำลังสำคัญในการสืบสานและพัฒนาการเกษตรในอนาคต การส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง แนวทางที่สามารถดำเนินการได้ เช่น การจัดโครงการนาแปลงเรียนรู้ โครงการเยาวชนอาสาพัฒนา หรือค่ายเกษตรเพื่อให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเรียนรู้กระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่ต้นจนจบ ขณะเดียวกัน เยาวชนยังสามารถนำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการนาร้าง เช่น การใช้โดรนเพื่อควบคุมศัตรูพืช การใช้ระบบน้ำอัจฉริยะ หรือการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับติดตามผลผลิต ซึ่งจะช่วยให้การทำนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องแนวการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้างในตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งการวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง และสุดท้ายผลการวิจัยนี้จะนำมาซึ่งแนวทางในการส่งเสริมให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการนาร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

## 1.3 ขอบเขตการวิจัย

### ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

### ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ มีพื้นที่ในการศึกษา คือ ตำบลปะลุกาสาเมาะ 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ 2 ปะลุกาสาเมาะ หมู่ 8 บ้านกือต้ายือริง และหมู่ 9 บ้านกาบู้

### ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านเยาวชนในตำบลปะลุกาสาเมาะอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส โดยดั่งนี้ หมู่ 2 ปะลุกาสาเมาะ หมู่ 8 บ้านกือต้ายือริง และหมู่ 9 บ้านกาบู้ โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพและมีการแบ่งแต่ละหมู่บ้านหมู่บ้านละ 5 คน รวมเป็นจำนวน 16 คน

### ขอบเขตด้านของเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาในการศึกษา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน พ.ศ. 2568

## 1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้างตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
2. ทราบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง
3. ทราบรูปแบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในด้านการวางแผน การปฏิบัติ และการรับผลประโยชน์
4. ทราบความต้องการและข้อเสนอแนะของเยาวชนในการพัฒนากิจกรรมการจัดการนาร้างให้เหมาะสมกับชุมชน
5. ทราบแนวทางหรือข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการนาร้างอย่างยั่งยืน

### 1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

**นาร้าง** หมายถึง พื้นที่ทำนาที่เจ้าของหรือเกษตรกรละทิ้งไม่ทำการเพาะปลูกเป็นระยะเวลาหนึ่งปีขึ้นไป โดยไม่มีการดูแล ฟื้นฟู หรือใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากขาดแรงงาน รายได้ไม่คุ้มทุน หรือปัญหาทางสิ่งแวดล้อม

**เยาวชน** หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และมีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนใจในกิจกรรมในการจัดการนาร้าง

**การมีส่วนร่วม** หมายถึง กระบวนการที่เยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของการจัดการนาร้าง ตั้งแต่การรับทราบข้อมูล การให้ความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การติดตาม และการประเมินผล

**การจัดการนาร้าง** หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ติดตาม และดูแลรักษาระบบนิเวศนาร้างให้สามารถให้ประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

**รูปแบบกระบวนการ** หมายถึง แนวทาง วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ เหมาะสมกับบริบทชุมชน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และทบทวนปัญหาที่ศึกษาในงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีสาระสำคัญ 6 ดังนี้

#### 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเยาวชน

2.2.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.3 แนวคิดทฤษฎีนาร้าง

2.2.4 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน

#### 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.3 กรอบแนวคิด

### 2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

#### 2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเยาวชน

##### บทบาทของเยาวชน

นภัทร์ แก้วนาค และวาสนา มะลินิน (2563) เรื่อง แบบจำลองการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม สร้างเสริมความเข้มแข็งของสภาเด็กและเยาวชนในสังคมไทย การมีส่วนร่วมนั้นในการอภิปราย ถูกประเด็นปัญหา และร่วมกันวางแผนพัฒนา เพื่อให้การบริหารงานของสภาเด็กและเยาวชนบรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริง โดยในบริบทของสภาเด็กและเยาวชนการได้รับเลือกเป็นตัวแทนในคณะกรรมการเสนอแนวคิดโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชน ซึ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่ช่วยให้แสดงออกถึงความต้องการและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ แต่เป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของจากการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็น และพัฒนาความมั่นใจในตนเอง รวมถึงการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถ

##### บทบาทของเยาวชน แบ่งได้ 7 ประการ ดังนี้

1. เยาวชนไทยมีบทบาทเป็นสมาชิกของครอบครัว ซึ่งต้องมีการปลูกฝังให้รู้จักบทบาทของตนในครอบครัว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งในยามสงบและยามสงคราม

2. เยาวชนไทยเป็นกำลังการปกป้องรักษาบ้านเมือง โดยต้องฝึกอบรมให้มีวินัยและความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม

3. เยาวชนไทยเป็นพลังในทางเศรษฐกิจ ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นกำลังผลิตที่พอเพียงกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยใช้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

4. เยาวชนไทยเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ต้องพัฒนาให้เหมาะสมทั้งในคุณภาพและปริมาณ โดยใช้การศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

5. เยาวชนไทยเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยและการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมในอนาคต โดยการเรียนตามหลักสูตรกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และการบำเพ็ญประโยชน์

6. เยาวชนไทยเป็นผู้รับและเป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาด้วย หากได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า

7. เยาวชนต้องมีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพละนาถายที่สมบูรณ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

**สรุปได้ว่า** เมื่อเยาวชนสามารถปฏิบัติตนตามความคาดหวังต่อบทบาทได้ บทบาทของเยาวชนที่แสดงออกมานี้จะมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2536 อ้างถึงในณัฐวุฒิ ธัญชัย, 2551: 15-16) ได้กล่าวถึง บทบาทของเยาวชนในการพัฒนาสังคมไทย ไว้ดังนี้ เยาวชน คนหนุ่มสาว โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษา มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก โดยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

1) ศึกษาหลักการสำคัญๆ ของการบริหารบ้านเมือง องค์กรต่างๆ ที่ปฏิบัติงานตามความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์กรต่างๆ ในการศึกษา นั้นจำเป็นต้องศึกษาจากตำราจากครูอาจารย์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้ถูกต้อง รวมทั้งคิดหาแนวทางในการที่จะวางแผนเพื่อพัฒนาบทบาทของคนที่ทำได้

2.) เคารพกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่ถูกต้องของสังคมและปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบุคคลอื่นๆ ในสังคม

3) ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ได้มีความรู้ความสามารถที่แท้จริง เพื่อจะได้ช่วยกันรับใช้สังคมประเทศชาติบ้านเมือง

4) ควรต้องศึกษาพิจารณาปัญหาต่างๆ ในสังคมตามแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาที่ติดตามมาในอนาคต เมื่อศึกษาได้ข้อมูลที่ถูกต้องแล้วก็ประมวลเป็นเรื่องราวเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อการวางแผนปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาสังคมต่อไป

5) ควรร่วมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามว่างจากการศึกษาเล่าเรียน เช่น อาจจัดตั้งชมรม กิจกรรมต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษาเพื่อฝึกฝนให้รู้จักหน้าที่ และความรับผิดชอบช่วยกันแก้ปัญหาสังคมในวิถีทางที่ถูกต้อง

## 2.2.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

### ความหมายของทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลากหลายและแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น Cohen and Uphoff (1977) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการ ตัดสินใจ (Decision making) ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียง

อย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกันขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย เช่นการจัดองค์การ การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจ เกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วยจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติการ แต่ก็เกี่ยวข้อง กับผลประโยชน์และ การประเมินผลด้วยเหมือนกันโดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติการ และ ผลประโยชน์ก็เป็นตัว กำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็จะ มีผลสะท้อน กลับจากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ซึ่งแนวคิดนี้มีกรอบ พื้นฐานเพื่อ อธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การริเริ่มตัดสินใจ 2.การดำเนินการตัดสินใจ 3.และการตัดสินใจปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคมหรือ ผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนิน กิจกรรมทั้งหมดและเป็น การแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

Oakley and Marsden (1984) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมตาม ความ คิดเห็นนั้น ออกจะมีความแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใด โครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วม ในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบ ถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3.เรื่องของการพัฒนาชนบทการมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนานอกจากนี้ยังเกี่ยวข้อง กับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือการที่ประชาชนได้เข้ามาร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5.การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่อง สุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนะทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกันการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ

พีระพงษ์ หอศิลป์ (2551) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มคนองค์กรภาครัฐ เอกชน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมในการร่วมคิดวางแผนปฏิบัติร่วมดำเนินงาน ร่วม ติดตามผล แก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ ในการอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในพื้นที่

อนุพันธ์ ภูพุก (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม สนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เรียนรู้ร่วมกัน และร่วมรับผลประโยชน์บนความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

นัฐนันท์ แสนอินอำนาจ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนมองการติดต่อ ประสานงาน กับหน่วยงานภาครัฐเป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อน สำหรับประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจ ส่วนตัวและรับจ้างแรงงาน ทำให้ติดในเรื่องเงื่อนไขของเวลาในการที่เข้ามาดำเนินการด้วยตนเอง

Reeder (1974) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 11 ประการดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหมือนจะเลือกแบบการปฏิบัติ ทองและคล้ายคลึงกับความ พื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะคลังในมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมายบุคคล และกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดาพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีพฤติกรรมตามแบบที่ตนเองคาดหวังจะต้องประพฤติตนในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน
6. การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรกระทำเช่นนั้น
7. การและกลุ่มบุคคล ป่าจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกถูกบังคับให้ทำ
8. นิละประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ
9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลหน้าเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมโดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยในการเข้ามามีส่วน ร่วมกันในการกระทำนั้น เท่าพวกเราในนา
10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็น ว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำการเช่นนั้น

**ผู้วิจัยสรุปได้ว่า** ตามแนวคิดของ Reeder (1974) ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การปฏิบัติตน มาตรฐานคุณค่า เป้าหมายบุคคล ประสบการณ์ ความคาดหวัง การมองแต่ตนเอง การบีบบังคับ นิสัยและประเพณี โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน ปัจจัยที่กล่าวมา ข้างต้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่อาจจะทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในสังคม

สมบัติ นามบุรี (2562 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจจากความหมายดังกล่าว ผู้เขียนสรุปได้ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ซึ่งเป็นการหาทางออกร่วมกัน

ลักษณะของการมีส่วนร่วมประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดๆ จะมีหลากหลายรูปแบบและหลากหลายลักษณะเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม

เสาวคนธ์ เหลืองทองคำ (2558: 19-29) ได้เสนอลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1)การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ซึ่งถือว่าสำคัญเพราะถ้าชุมชนไม่สามารถรับรู้ และเข้าใจปัญหาด้วยตนเองแล้ว การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนได้ ดังนั้น บุคคลในชุมชนต้องมาทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

(2)การมีส่วนร่วมในการวางแผน กล่าวคือ เมื่อบุคคลในชุมชนได้รับรู้และเข้าใจในปัญหาของตนเองแล้วก็จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะวางแผนและการดำเนินกิจกรรม เพื่อหาแนวทางที่จะใช้ในการแก้ปัญหา นั้น รวมถึงการคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาได้ถูกต้องและตรงประเด็นปัญหา

(3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ถึงความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับชุมชน ทำให้มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และ

(4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแต่ ถ้าหากบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามและประเมินผลแล้ว จะทำให้บุคคลเหล่านั้นได้ทราบถึง ระดับของผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงครั้งต่อไป

นอกจากนี้ สุธาวิ กลิ่นอุบล (2562 : 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมจะมีขั้นตอนไม่แตกต่างกัน หากจะแตกต่างกันในรายละเอียดส่วนย่อยและเป้าหมายของงานที่ปฏิบัติเป็นหลัก ซึ่งได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ 4 ด้าน

คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าคน ในชุมชน ไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกมา ก็จะไร้ประโยชน์ เพราะ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ อีกทั้งสมาชิก ในชุมชนจะมองไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่ประสบผลสำเร็จ

(2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน เมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาของชุมชนแล้ว ขั้นตอนที่ต่อไปคือทุกคนต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินการจัด กิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการหรือการ แก้ปัญหาด้วยตัวเอง การที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ จะช่วยให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็น เจ้าของของชุมชน

(3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชนแล้ว ผลที่ ตามมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ โดยกิจกรรมทั้งหลายควร จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดกิจกรรมให้

เกิดขึ้น (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ในขั้นตอนนี้จะให้คนในชุมชนประเมินว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินมาแล้วนั้นประสบผลสำเร็จ สามารถตอบสนองความต้องการหรือได้รับผลประโยชน์ อะไรบ้างจาก กิจกรรมที่จัดขึ้นมา เพื่อมาเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ

### องค์ประกอบการมีส่วนร่วม

จุฑารัตน์ ชมพันธ์ุ (2555) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่ได้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการ ตัดสินใจ กล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่เสียเวลาเปล่าของทุกฝ่ายทั้งขององค์กรและภาคประชาชน ก่อนที่ผู้ ดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมจะชักชวนใคร หรือหน่วยงานใดให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจใดๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ มีโอกาสในการ แสดงความคิดเห็น การโต้แย้งและการอภิปรายอย่างมีคุณค่าโดยที่ผลของการมีส่วนร่วมของพวกเขาต้องมี ประโยชน์ มีอิทธิพลและต้องถูกบูรณาการในการ ตัดสินใจขั้นสุดท้ายอย่างเหมาะสม แนวทางในการสร้างการมี

### ส่วนร่วมของประชาชน 3 ขั้น ได้แก่

**ขั้นที่ 1** การวิเคราะห์การตัดสินใจ ขั้นตอนนี้สำคัญโดยเฉพาะการตัดสินใจว่าใครจำเป็นที่จะอยู่ใน ทีม วางแผน เพราะแต่ละขั้นตอนของการวางแผนอาจมีผู้มีส่วนได้เสียเพิ่มเข้ามาในแต่ละระยะ ที่แตกต่างกัน ซึ่ง หากไม่ครบถ้วนก็จะเกิดปัญหาได้ ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพแวดล้อมของ ขบวนการตัดสินใจใดๆ ที่กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะถูกจัดทำให้ขึ้นในขั้นตอนนี้จะกำหนดองค์ประกอบสำคัญ ของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการมีส่วนร่วม ปัจจัย ต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อความ เชื่อมั่นและความโปร่งใสของกระบวนการ และตารางเวลาสำหรับ กิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการมีส่วนร่วม รวมถึงการวิเคราะห์ว่าการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจนี้หรือไม่ หรือมีความจำเป็นด้วย เหตุผลอื่น เงื่อนไขในการตัดสินใจที่จะดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่

1. การตัดสินใจนั้นมีผลกระทบต่อสาธารณชนในวงกว้าง
2. การตัดสินใจนั้นส่งผลกระทบต่อในวงกว้างและรุนแรง
3. การตัดสินใจนั้นส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์บางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม เช่นการวางผัง

4. การตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว

5. ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

**ขั้นที่ 2** การวางแผนกระบวนการ (Process planning) ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการกำหนด กิจกรรม และเทคนิคการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ ค้นหาเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้ในการแต่ละขั้นของกระบวนการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับขั้นตอนการ ตัดสินใจ รวมถึงการกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้นๆ และสถานที่ในการ จัดกิจกรรมต่างๆ

**ขั้นที่ 3** การปฏิบัติตามแผนขั้นตอนสุดท้ายนี้เป็นการนำการที่กำหนดไว้ทั้งหมดของกิจกรรมการ มีส่วนร่วมต่างๆ ไปปฏิบัติได้จริง และทำการประเมินผลของกิจกรรมมีส่วนร่วมตลอดจนการนำ ข้อมูลที่ได้จาก กิจกรรมตามกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

**ผู้วิจัยสรุปได้ว่า** องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม คือ การวางแผนอย่างระมัดระวัง ควรมีการปรึกษากับหน่วยงานต่างๆอย่างรอบคอบ ซึ่งการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างรอบคอบจะสามารถลดระยะเวลาของการดำเนินการที่อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ ดังนั้น ควรระลึกอยู่เสมอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นศิลปะที่ต้องวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุมในทุก ขั้นตอน

### 2.2.3 แนวคิดทฤษฎีนาไร่

#### ความหมาย นาไร่

นาไร่ หมายถึง พื้นที่นาข้าวที่เคยมีการเพาะปลูก แต่ปัจจุบันกลับถูกปล่อยให้ว่างเปล่า ไม่มีการใช้ งานด้านการเกษตรอีกต่อไป สาเหตุของการเกิดนาไร่มีหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแรงงานใน คราวเรือน ราคาข้าวตกต่ำ ภัยธรรมชาติที่ส่งผลต่อผลผลิต หรือแม้กระทั่งการที่คนรุ่นใหม่เลือกที่จะออกจาก ภาคเกษตรกรรมเพื่อแสวงหาอาชีพในเมืองที่ให้รายได้ที่มั่นคงกว่าผลกระทบของนาไร่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียง ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การสูญเสียองค์ความรู้ ด้านการทำนาที่ตกทอดกันมา และอาจนำไปสู่การละทิ้งถิ่นฐานในระยะยาว นอกจากนี้ พื้นที่นาไร่ยังอาจ กลายเป็นแหล่งสะสมของขยะ วัชพืช หรือแม้กระทั่งสิ่งเสพติดในบางกรณี หากไม่มีการจัดการหรือใช้ประโยชน์ อย่างเหมาะสมนาไร่ถือเป็นหัวใจสำคัญของวิถีชีวิตไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนยึดอาชีพทำนา เป็นหลัก การทำนาไม่เพียงเป็นแหล่งผลิตอาหาร แต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปรากฏการณ์ที่เรียกว่า นาไร่ได้กลายเป็นภาพที่ พบเห็นได้บ่อยขึ้นในหลายภูมิภาคของประเทศไทย

กล่าวโดยสรุป “นาไร่” ไม่ใช่แค่พื้นที่ว่างทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงช่องว่างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศ การตระหนักถึงปัญหานี้อย่างจริงจังและร่วมมือกันแก้ไขอย่างเป็นระบบ จึงเป็น สิ่งจำเป็นเพื่อให้ “นา” กลับมามีชีวิตอีกครั้ง และเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมไทยต่อไปในอนาคต

(อาหะมะ นุ, 2566)จากแนวคิดดังกล่าว มีแกนนำเยาวชนหนึ่งคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ชื่อ นายมูฮำหมัด บิง ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนจบสายเกษตร มีความมุ่งมั่น และ ได้พยายามเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเพื่อน ๆ เยาวชนให้ลุกขึ้นมาปลูกข้าวกันอีกครั้ง เมื่อมีสมาชิกที่มีความฝัน

เหมือนกันเป็นกลุ่มเยาวชนในรุ่นเดียวกัน แต่ยังคงขาดประสบการณ์การทำงาน จึงหาทางออกด้วยการเข้าไปขอคำปรึกษา และเรียนรู้ ขั้นตอนการทำงานจากนักปราชญ์ ชื่อนายตุลละ สะอะ และได้พูดคุยถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ เช่น ราคาข้าวที่สูงขึ้น เป็นต้น ในขณะที่พูดคุยทำให้เกิดบรรยากาศตื่นตัวทั้งปราชญ์และเยาวชน ปราชญ์รับปากว่าจะทำ ทำให้กลุ่มเยาวชนรู้สึกมั่นใจ และพร้อมเดินหน้าเพื่อฟื้นฟูนาไร่ โดยมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้<sup>1</sup> เพื่อถอดบทเรียนแนวทางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในการพลิกฟื้นฟูนาไร่

กรณีศึกษา กลุ่มโรงเรียนชานาบ้านละหา จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีรายละเอียด 3 ประการ

ประการแรก ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการฟื้นฟูนาไร่โดยมีจุดเริ่มต้นจากที่ชาวบ้านประสบปัญหาข้าวสารราคาสูง อยากราคาถูกและสภาพทุ่งนาที่ร้างอย่างยาวนานประมาณ 20 กว่าปีที่ไม่ได้รับการฟื้นฟู

(มูฮำหมัด บิง, 2566) จากปัญหาดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดการปรึกษาหารือในวงเสวนาเล็ก ๆ เพื่อรู้ฟื้นการแก้ปัญหาไร่ร้าง โดยเกิดการรวมกลุ่มเยาวชน ประมาณ 9 คน ที่เป็นเพื่อนสนิทเลี้ยวหัวด้วยกันในทุ่งนาเป็นกลุ่มเพื่อนที่เติบโตมาด้วยกัน และอยู่ด้วยกันมาโดยตลอด ได้นัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการบ่อยครั้งอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็นสนทนา ส่วนใหญ่จะพูดคุยเกี่ยวกับการฟื้นฟูนาไร่ เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มมีความตระหนักจนตกผลึกทางความคิด และนำไปสู่การร่วมมือลงปฏิบัติการฟื้นฟูทำนาไร่ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชัยณรงค์ เครือนวน และคณะ เรื่อง “การสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว: ฐานการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นจากภาคประชาชน” ผลการศึกษาพบว่าในส่วนของชุมชนตำบลคลองทับจันทร์ รูปแบบประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในรูปแบบของ “สภาภาพ” ซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนและบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน

(ชัยณรงค์ เครือนวน และสิตางค์ เจริญวงศ์, 2556) ประการที่สอง ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการสร้างโรงเรียนชานา กระบวนการนี้เกิดขึ้นหลังจากที่มีการปลุกชวนาให้มีการฟื้นฟูนาไร่ขึ้นอีกครั้ง แต่กลุ่มเยาวชนและปราชญ์ ก็ยังมีความกังวลว่าการทำงานจะหายไปอีกครั้ง เนื่องด้วยกระบวนการปลูกข้าวที่ต้องใช้ความอดทนสูง ต้องมีความรู้ คนรุ่นใหม่มีน้อยคนที่สนใจ และนับวันคนจะหันหลังแล้วเปลี่ยนวิถีชีวิตซื้อข้าวแทนการปลูกข้าว ด้วยเวลาที่เหมาะสมทางองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีโครงการศึกษาดูงาน และได้เชิญตัวแทนชานาในตำบลแว้ง จำนวน 2 คนประกอบด้วย ประธาน และรองประธานของกลุ่มชานาไปดูงานที่ภาคเหนือจังหวัดเชียงรายทำให้เห็นโมเดลโรงเรียนชานา และการทำงานอินทรีย์เป็นรูปธรรมที่สามารถสร้างกระแสให้คนสนใจการปลูกข้าว จึงมีความสนใจที่จะกลับมาทำที่บ้าน โดยผ่านกระบวนการประชุมปรึกษาหารือ เชิญกลุ่มแกนนำชานา และปราชญ์ร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง เพื่อจัดของงบประมาณสนับสนุนสร้างศาลาอเนกประสงค์เพื่อจัดตั้งโรงเรียนชานาแบบไม่เป็นทางการให้แก่กลุ่มชานาบ้านละหาเมื่อมีโรงเรียนชานาเกิดขึ้นทำให้เป็นกระแสความสนใจของผู้คนที่ต้องการมาเรียนรู้วิถีชีวิตของชานาเพิ่มขึ้น มีนักเรียนจากโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ นำนักเรียนมาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชานา ทำให้โรงเรียนชานายกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ให้กับเยาวชนที่สนใจ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐประการสุดท้าย เป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการสร้างพื้นที่กลางและกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนชานา

### แนวทางพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือประกอบด้วย 3 ด้าน

3.1 การยกระดับการพูดคุยผ่านเครือข่ายต่างหมู่บ้าน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนา ด้วยการจัดกิจกรรมเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวนาที่อยู่ภายในพื้นที่ นอกพื้นที่ และภาคีท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนา

3.2 การเลือกประเด็น และจุดแข็งของพื้นที่ที่สามารถทำให้คนในหมู่บ้านสนใจและเปิดมุมมองใหม่ๆ ด้วยการแลกเปลี่ยนนำความรู้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และขยายต่อยังพื้นที่อื่น ๆ ผ่านกระบวนการปรึกษาหารือแบบวงเสวนา

3.3 การมีส่วนร่วมของแม่ข่ายและลูกข่าย การยกระดับเครือข่ายจะต้องมีแม่ข่ายเข้ามามีส่วนร่วมและหนุนเสริมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายชาวนาด้วยกัน การบริหารจัดการของแม่ข่าย ที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ไปยังเครือข่ายใกล้เคียงในกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนา หรือการแลกเปลี่ยนจุดเด่นของพื้นที่ และอาจจะมีการแข่งขันกีฬาชาวนามุขเวียนภายในกลุ่มเครือข่ายแนวทางพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นการยกระดับการพูดคุยผ่านเครือข่ายต่างหมู่บ้าน

โดยเริ่มต้นจากประเด็นปัญหาที่ชาวนาประสบสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา การที่จะให้พื้นที่อื่น ๆ มาพูดคุยร่วมกัน อาจใช้กระบวนการที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มโรงเรียนชาวนาเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ต้องลงพื้นที่พูดคุยให้กับคนในพื้นที่อื่น ๆ

ด้วยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างคนหลายช่วงวัย ได้แก่ ปราชญ์ชาวนาอาวุโส แกนนำเยาวชนรุ่นพี่ เยาวชนชาวนา รุ่นพี่ และเยาวชนชาวนา รุ่นน้อง ได้มานั่งแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อถอดประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการทำนา เลือกประเด็นจุดแข็งของพื้นที่ที่สามารถทำให้คนในหมู่บ้านสนใจ ด้วยการแลกเปลี่ยนนำความรู้จากการสังเคราะห์ เพื่อที่ได้ไปขยายต่อยังพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้กระบวนการเปิดพื้นที่ด้วยเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ปัจจุบันพื้นที่โรงเรียนเยาวชนนา ได้รับการยอมรับให้เป็นพื้นที่ตัวอย่างของการทำนาอินทรีย์

ด้วยกระบวนการวิจัย ทำให้ชาวบ้านตระหนักว่า เมื่อพัฒนามาเป็นโรงเรียนนาอินทรีย์ จำเป็นจะต้องเป็นต้นแบบการทำนาอินทรีย์ให้กับพื้นที่อื่น ๆ นำไปสู่การเปลี่ยนวิถีคิดมาร่วมทำนาอินทรีย์ ด้วยการใช่วิธีการดำเนินแบบดั้งเดิม

โรงเรียนชาวนาบ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส มีการใช้วิถีปฏิบัติของชุมชนในการแก้ปัญหา นาร้างด้วยการปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน ด้วยการพูดคุยสนทนาในวงเล็ก ๆ อย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การจับมือลงปฏิบัติการพลิกฟื้นนาร้างร่วมกัน

**(คมวิทย์ สุขเสณีย์, 2564)** ดังนั้นกระบวนการประชาธิปไตยเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งโรงเรียนชาวนาบ้านละหา อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ถือเป็นพื้นที่ตัวอย่างของกระบวนการพัฒนาที่ใช้การปรึกษาหารือผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งหากมีการนำแนวทางดังกล่าวมาต่อยอดเป็นกระบวนการเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จะส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนจากสภาพปัญหาและ

ความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถอดบทเรียนแนวทางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในการพลิกฟื้นฟูนาไร่ร้าง และหาแนวทางพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือหรือกรณีศึกษาโรงเรียนชาวนาบ้านละหา จังหวัดนราธิวาส เพื่อแสวงหาทางออก ยกระดับ และแนวทางที่เหมาะสมในระดับชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

### สรุปได้ว่า

นาไร่ร้าง คือนาข้าวที่ถูกทิ้งร้าง ไม่ได้ใช้งานด้านการเกษตร ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย เช่น การขาดแรงงาน ราคาข้าวตกต่ำ ปัญหาภัยธรรมชาติ หรือคนรุ่นใหม่เลือกไปทำงานในเมือง ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ แต่ยังกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดการสูญเสียองค์ความรู้ด้านการทำนา การแก้ปัญหาด้วย ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ บทความนี้แสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาไร่ร้างที่บ้านละหาไม่ได้เกิดจากคำสั่งจากข้างบน แต่มาจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน โดยมีกระบวนการสำคัญดังนี้

## 2.2.4 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน

### ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นขบวนการสร้างความเที่ยงธรรมความมีประสิทธิภาพและโครงสร้างที่มีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านต่างๆให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรอบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การที่องค์กรธุรกิจเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทางด้านสังคมนั้นจะเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างภาคธุรกิจและภาคสังคม และส่งผลให้ทั้งสองภาคส่วนสามารถที่จะอยู่ ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ลักษณะที่องค์กรควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ได้แก่ การสร้างศักยภาพชุมชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างเสริมจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน หรือการพัฒนาเยาวชนที่จะกลายมาเป็นกำลังสำคัญของชาติ ซึ่งการที่เข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรในลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างประโยชน์สร้างองค์ความรู้แก่ชุมชน และเป็นวิถีทางที่เสริมสร้างศักยภาพแก่ชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคม

### หลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การที่จะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องให้ความสำคัญถึงการสมดุลและความยั่งยืน โดยต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทของชุมชนมากขึ้น และอาศัยกระบวนการที่นำพาภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินติดตาม ร่วมประเมินผล และรับผล ประโยชน์และผลกระทบต่าง ๆ จากการพัฒนาทุกขั้นตอน ซึ่งชุมชนต้องมีการทำงานเป็นองค์กรและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

พิชิต หล่อจ๊ะระชุมท์กุล และจิราวัลย์ จิตรถเวช (2564) การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดีมีสุข คือ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

อภิชาติ สถิตนิรามัย (2565) การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต เนื่องจากทุกครั้งที่มีการ

ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน ต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในทางลบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนจะดำเนินการให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทีใดทีหนึ่ง ก็จะต้องเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมในที่อื่น ๆ เป็นการชดเชยเพื่อให้เห็นคุณภาพสิ่งแวดล้อมคงอยู่ได้ดังเดิมอาจกล่าวได้ว่า ในโลกที่ทุกคนกำลังสนใจเรื่องวิถีชีวิตที่ยั่งยืนนั้น องค์กรต่างก็หันมาใส่ใจการสร้างองค์กรให้เกิดความยั่งยืน (Sustainable Organization) เช่นกัน การยั่งยืนนั้นไม่ใช่เพียงแคื่อยั่งยืนอยู่ในระยะยาวเท่านั้น 288วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567 แต่เป็นการยืนหยัดด้วยการวางรากฐานที่แข็งแกร่ง และพร้อมจะเติบโตไปกับสังคมอย่างเกื้อกูลกัน รวมถึงอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างลงตัว ความยั่งยืนนั้นไม่สามารถสร้างได้คนเดียว แต่จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งในและนอกองค์กรที่มีส่วนช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโตยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ และเอื้อประโยชน์ให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมสังคมเดียวกันอย่างมีความสุข

### แนวคิดการพัฒนาสังคมคุณภาพ (Social Quality Development)

สังคมคุณภาพ คือความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความสามัคคีทางสังคม การรวมตัวทางสังคม และเงื่อนไขสำหรับการให้อำนาจทางสังคม สิ่งเหล่านี้แสดงเป็นสี่ด้านซึ่งเป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการระดับโลกและกระบวนการทางชีวประวัติในแง่หนึ่ง ตามแบบจำลองคุณภาพทางสังคม (Abbott & Wallace, 2011) ที่กล่าวถึง กลุ่มแรก คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการประกันว่าผู้คนมีทรัพยากรเมื่อเวลาผ่านไปเพื่อให้สามารถรับมือกับชีวิตประจำวัน เพลิดเพลินกับวิถีชีวิต และรับประโยชน์และโอกาสจากการเป็นพลเมือง ซึ่งเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจตลอดช่วงชีวิต ที่สามารถเข้าถึงบริการสวัสดิการที่มั่นคง กลุ่มที่สอง คือ ความสามัคคีทางสังคม เป็นก้าวที่ผูกมัดสังคมเข้าด้วยกันและสร้างความไว้วางใจ (Brundtland Report, 1987) กำหนดให้มีหลักนิติธรรมที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมทางสังคมและให้ความมั่นคงและความต่อเนื่องทางสังคม ความสามัคคีทางสังคมในระดับที่เพียงพอเป็นสิ่งที่จะช่วยให้พลเมือง ดำรงอยู่ในฐานะมนุษย์ที่แท้จริง ในฐานะสิ่งมีชีวิตทางสังคม กลุ่มที่สาม คือ การรวมเข้าสังคม คือระดับที่ผู้คนมีและรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน องค์กร 290วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567

สุทธิดา ศิริบุญหลง (2564) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นหลักการจตุรภาคการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนามนุษย์พร้อมกับยังรักษาความสามารถของระบบธรรมชาติไว้เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและบริการระบบนิเวศซึ่งเศรษฐกิจและสังคมต้องพึ่งพา โดยผลที่คาดหวัง คือสภาพสังคมที่มีการใช้ภาวการณ์ครองชีพและทรัพยากรเพื่อบรรลุความต้องการของมนุษย์โดยไม่บ่อนทำลายบูรณภาพ และเสถียรภาพของระบบธรรมชาติ การพัฒนาอย่างยั่งยืนยังนิยามได้ว่าเป็นการพัฒนาที่บรรลุความจำเป็นในปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของชนรุ่นหลังในการบรรลุความจำเป็นของพวกเขาเป้าหมายความยั่งยืนเช่นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับสหประชาชาติ ปัจจุบัน จัดการกับความท้าทายทั่วโลก รวมทั้งความยากจนความเหลื่อมล้ำการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศการเสื่อมโทรมของธรรมชาติสันติภาพ และความยุติธรรม

## แนวคิดการพัฒนาสังคมสวัสดิการ (Welfare Society Development)

แนวคิดการพัฒนาสังคมสวัสดิการ เป็นแนวคิดที่เสนอให้ภาคส่วนอื่นของสังคมเข้ามาร่วมรับภาระในการจัดสวัสดิการ เช่น ด้านการเงิน หรือด้านการบริหารจัดการ ตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมให้บริการสวัสดิการโดยส่วนชุมชน มีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนมานานในรูปแบบต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างเพื่อนบ้านยามเจ็บไข้ได้ป่วย การแบ่งปันอาหาร ยารักษาโรค ที่พักอาศัย เป็นต้น ไปจนถึงการร่วมก่อตั้งสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ การพึ่งพิงวัด เป็นต้น ส่วนภาคธุรกิจ ควรแทรกการจ้ดสวัสดิการสังคมไว้ในแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibility:CSR) หรือแนวคิดวิสาหกิจสังคม (Social Enterprise) ซึ่งนอกจากข้อดีโดยตรงในการลดภาระภาครัฐและลดการบิดเบือนกลไกตลาดแล้ว ภาคธุรกิจยังสามารถเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการสวัสดิการได้ด้วย เช่น การฝึกอบรมด้านการทำบัญชีให้สหกรณ์ และสวัสดิการ เป็นต้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ,2564)291Journal of Management and Development Ubon Ratchathani Rajabhat UniversityVol.11 No.1 January – June 2024

(ยุพา วงศ์ไชย, 2560) บทสรุปการพัฒนา อย่าง ยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้การให้ความสำคัญกับการประสานการทำงานจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อความชัดเจนในการกำหนดแผนการดำเนินงานในระยะสั้นและระยะยาวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประเทศไทย เพื่อช่วยให้ทราบถึงสถานะของการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยภาพอนาคตของประเทศไทย จึงต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและความสุข ก่อเกิดให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง การพัฒนาที่บูรณาการให้เกิดองค์รวม คือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะมาประสานกันครบองค์มีคุณภาพ คือ ธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้มนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างคน ธรรมชาติ และสรรพสิ่ง เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกัน ทุกสิ่งในโลกก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่าง แท้จริง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องครอบคลุมทุกด้าน ดังนี้มิติทางเศรษฐกิจ การทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคงมีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดหลักใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด292วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567

### สรุปได้ว่า

การพัฒนาอย่าง ยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้การให้ความสำคัญกับการประสานการทำงานจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อความชัดเจนในการกำหนดแผนการดำเนินงานในระยะสั้นและระยะยาวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประเทศไทย เพื่อช่วยให้ทราบถึงสถานะของการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ไทยภาพอนาคตของประเทศไทย จึงต้องแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและความสุข ก่อให้เกิดให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง การพัฒนาที่บูรณาการให้เกิดองค์รวม คือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะมาประสานกันครบองค์มีคุณภาพ คือ ธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้มนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างคน ธรรมชาติ และสรรพสิ่ง เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกัน ทุกสิ่งในโลกก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องครอบคลุมทุกด้าน ดังนี้มิติทางเศรษฐกิจ การทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคงมีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดหลักใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด 292วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567

**มิติทางสังคม หมายถึง** วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนธรรมซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข สิ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นการสร้างเงื่อนไขสังคมใหม่ให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี สมานฉันท์ต่อกัน ชุมชนสังคมมีความเข้มแข็ง

**มิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ทั้งที่ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ โดยจะต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีและการพลังงาน ที่สะอาด ปลอดภัย และปลอดภัยภาวะเพื่อการมีสภาพแวดล้อมที่ดี

### 2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**(ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2536)** การมีส่วนร่วมเป็นการให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกัน ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานร่วมมือกันรับผิดชอบร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรต้องการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึงงานหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม

(วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์, และคณะ, 2565, น. 52-60) ถึงแม้ในบริบทของประเทศไทย แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะยังคงเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะในเขตชนบทที่ยังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความยากจน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งมักพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวที่อ่อนไหวต่อสภาพภูมิอากาศยิ่งไปกว่านั้น ข้อจำกัดด้านงบประมาณและเทคโนโลยีของท้องถิ่นยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับตัวและการลงทุนเพื่ออนาคต

**ศาสตร์ชาติ 20 ปี (ทพ.ศ. 2561- 2580)**เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์"ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"ภายในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อความสุขของคนไทยทุกคนรัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลมีเสถียรภาพและยั่งยืนซึ่งในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆทั้งภาคเอกชน ประชาสังคมชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อนโดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเองและการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพเศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัวชุมชนและสังคมให้นานที่สุดโดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 4) โดยอาศัยทีมพี่เลี้ยงคือบุคคลที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกที่ทีมพี่เลี้ยงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายวิฤตประกอบด้วยข้าราชการนักศึกษาผู้นำชุมชนหรืออื่นๆตามความเหมาะสมเพื่อดูแลและติดตามการพัฒนากลุ่มเป้าหมายนำไปสู่ความพอเพียงยั่งยืนต่อไปซึ่งในการการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยทีมพี่เลี้ยงเข้าดำเนินที่ทีมพี่เลี้ยงมีหน้าที่ดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563 : 7)

ดังนั้นผู้เขียนสรุปเห็นว่าทีมพี่เลี้ยงจึงมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปให้ความรู้ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม ต่างๆดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้มีความยั่งยืนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขต่อไป)เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์"ประเทศไทย มีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"ภายในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อความสุขของคนไทยทุกคนรัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลมีเสถียรภาพและยั่งยืนซึ่งในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆทั้งภาคเอกชน ประชาสังคมชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อนโดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเองและการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพเศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่

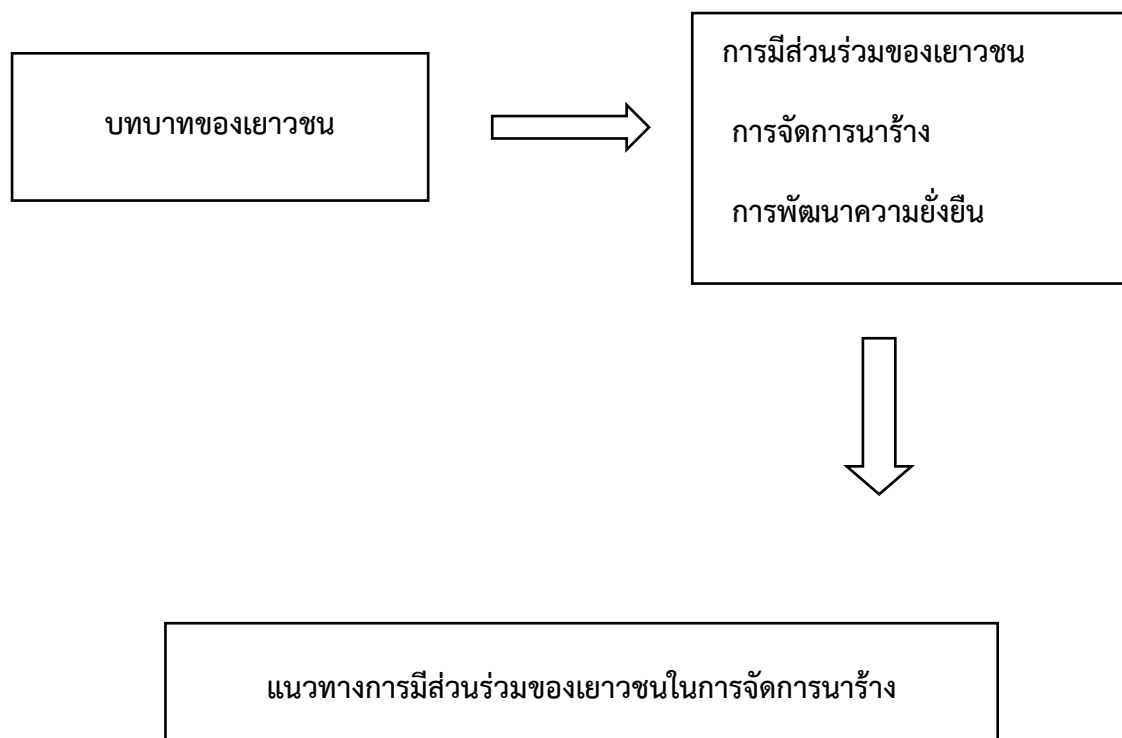
ครอบครัวชุมชนและสังคมให้นานที่สุดโดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 4) โดยอาศัยทีมพี่เลี้ยงคือบุคคลที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกทีมพี่เลี้ยงที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายวิกฤตประกอบด้วยข้าราชการนักศึกษาผู้นำชุมชนหรืออื่นๆตามความเหมาะสมเพื่อดูแลและติดตามการพัฒนาของกลุ่มเป้าหมายนำไปสู่ความพอเพียงยั่งยืนต่อไปซึ่งในการการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยทีมพี่เลี้ยงเข้าดำเนินทีมพี่เลี้ยงมีหน้าที่ดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563 : 7)

ดังนั้นผู้เขียนสรุปเห็นว่าทีมพี่เลี้ยงจึงมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปให้ความรู้ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม ต่างๆดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้มีความยั่งยืนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขต่อไป

**ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2565)** บทความเรื่องการพัฒนาด้านสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อแนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนขององค์กร การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการดำเนินธุรกิจไม่ว่าขนาดใหญ่หรือเล็กจำเป็นต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายหลายด้านธุรกิจต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืนจึงเป็น “เรื่องสำคัญ” ที่ทุกธุรกิจต้องมีการวางแผนจัดการและบูรณาการตามลักษณะขององค์กร

**(คมวิทย์ สุขเสณีย์, 2564)** บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนแนวทางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในการพลิกฟื้นพูนาร้าง กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนชานาบ้านละหา จังหวัดนราธิวาส และ 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ กรณีศึกษา กลุ่มโรงเรียนชานาบ้านละหา จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธาน สมาชิก และปราชญ์ของกลุ่มโรงเรียนชานา ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง รวม จำนวน 9 คน ผู้วิจัยเลือกโดยอาศัยกรอบทฤษฎี และดุลพินิจของนักวิจัยนอกจากนั้น ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับการทำงานในพื้นที่ จึงสังเกตเห็นความสามารถของผู้ให้ข้อมูล โดยวิธีการเลือกตัวอย่างนี้ มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive Selection) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติ ภายใต้กรอบของการศึกษาวิจัยและภายหลังจากนั้นจึงดำเนินการร่วมสนทนากลุ่ม รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีสอบสามเส้าเพื่อเปรียบเทียบ ข้อค้นพบที่ได้ศึกษา จำแนกและจัดระบบข้อมูลออกให้เป็นระบบ แล้วตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย วิเคราะห์หาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการถอดบทเรียนแนวทางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในการพลิกฟื้นพูนาร้าง แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ 1.1)ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการฟื้นพูนาร้าง 1.2)ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการสร้างโรงเรียนชานาและ 1.3) เป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือผ่านกระบวนการสร้างพื้นที่กลางและกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนชานา และ 2) แนวทางพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นการยกระดับการพูดคุยผ่านเครือข่ายต่างหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นจากประเด็นปัญหาที่ชานาประสบสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา ผ่านกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกับเครือข่าย และการที่จะให้พื้นที่อื่น ๆ มาพูดคุยร่วมกัน อาจใช้กระบวนการที่มีความหลากหลาย

## 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย



### บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ ระยะเวลาการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

#### 3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ประกอบด้วย

ประชากรเป็นประชากรที่อยู่ใน ตำบลปะลุกาสาเมาะ โดยมีหมู่บ้านดังนี้ หมู่บ้านปะลุกาสาเมาะ หมู่บ้านกือตายีอริง หมู่บ้านกาบู้

กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเจาะจงที่แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) จำนวน 16 คน ได้แก่

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 คน
2. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน โดยแบ่งแต่ละหมู่บ้าน
3. เยาวชนและชาวบ้าน ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 4 คน โดยแบ่งแต่ละหมู่บ้าน

#### 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาสดังนี้

1. ศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ในประเด็นแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาสประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ผู้นำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เยาวชนและชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน โดยในการสัมภาษณ์นั้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการโดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้ ศึกษาทฤษฎี เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกประเด็นแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ผู้วิจัยได้ร่างแบบสัมภาษณ์ในการลงพื้นที่และได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ก่อนลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

2. ศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า แหล่งข้อมูลภายในเอกสาร หนังสือ วารสาร รายงานวิจัย และข้อมูลอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้องกับแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

### 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยภาควิชาการวิจัยทาง รัฐศาสตร์และกฎหมายปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือโดยแนบกำหนดการนัดหมาย ที่จะไปสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) จำนวน ล่วงหน้าก่อนวันนัดสัมภาษณ์ 2 วัน ด้วยตนเอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) จำนวน ด้วยตนเอง

### 3.4 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตาม ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็น ระบบ
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำ ข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
- 4) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

### 3.5 ระยะเวลาการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุ กาสาเกาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ได้ดำเนินการตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2568 ถึง เดือนตุลาคม 2568

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส โดยการวิจัยฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากวิธีการดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 4 แนวทาง คือ 1) บทบาทของเยาวชน 2) การมีส่วนร่วมของเยาวชน 3) การจัดการนาร้าง 4) การพัฒนาความยั่งยืน

#### 4.1 บทบาทของเยาวชน

เยาวชนในชุมชนตำบลปะลุกาสาเมาะถือเป็นพลังหลักในการพัฒนาชุมชนและฟื้นฟูนาร้าง ไม่เพียงแต่มีบทบาทในการลงแรงทำนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มประเด็น สร้างความเข้าใจ และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน การที่เยาวชนสามารถหยิบยกปัญหาสำคัญของชุมชนขึ้นมา ไม่ให้ถูกมองข้าม ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน โดยเฉพาะการฟื้นฟูนาร้างที่ต้องอาศัยแรงงานและความร่วมมือจากหลายฝ่ายเยาวชนมีศักยภาพหลายด้าน ทั้งความสามารถในการเรียนรู้และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการทำนา การสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และการถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนเยาวชนและชุมชน ความสามารถเหล่านี้ทำให้เยาวชนสามารถปรับปรุงการจัดการนาร้างให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนี้ เยาวชนยังเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก สร้างความร่วมมือและแรงจูงใจให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของการทำนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

บทบาทของเยาวชนยังครอบคลุมด้านการวางแผนและจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีชีวิตชีวาและเกิดความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ผู้ใหญ่และผู้นำชุมชนคาดหวังให้เยาวชนไม่ใช่แค่แรงงานทำนา แต่เป็นผู้ริเริ่มและผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การฟื้นฟูนาร้างประสบความสำเร็จและยั่งยืน เยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ และแรงจูงใจ จะสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง

ดังนั้น เยาวชนจึงไม่ใช่เพียงแรงงาน แต่เป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญที่ช่วยรักษาและสืบสานวิถีชีวิตการทำนาของชุมชน พร้อมสร้างความมั่นคงทางอาหารและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

#### ตั้งนี้การสัมภาษณ์ของประชาชนดังกล่าวว่า

“นี่แหละคือศักยภาพที่แท้จริงของเยาวชน” โดยผู้ใหญ่คาดหวังว่าเยาวชนจะไม่เพียงแต่ลงแรงทำนาเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้จุดประเด็นให้สังคมหันมาสนใจเรื่องนาร้าง ทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อนชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ” นิซูไฮมิง (นายกเทศมนตรี), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“ชาวบ้านมองว่าเยาวยชนมีศักยภาพเป็นพลังหลักของชุมชน ไม่เพียงแค่ลงแรงทำงาน แต่ยังสามารถสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแนวคิด สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาที่เรื้อรังให้เกิดขึ้นจริงและยั่งยืน” นายอริ (นามสมมุติ) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“เยาวยชนแทบไม่มีบทบาทในเรื่องการทำนาเลย การจะให้เยาวยชนมาช่วยจัดการนาร้างก็ถือว่ายาก เพราะเยาวยชนสมัยนี้ยังไม่มีความรู้เรื่องการทำนา ต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์มาช่วยแนะนำให้ถึงจะทำได้ เยาวยชนส่วนใหญ่เน้นใช้แรงมากกว่าเรื่องความสามารถ เพราะความรู้เกี่ยวกับการทำนาในชุมชนมีน้อย ” ลูกมาน (ผู้ใหญ่บ้าน) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“ควรมีผู้นำคอยให้การสนับสนุนเยาวยชน และเยาวยชนต้องมีความคิดที่รอบคอบ มีความอดทน และมีศักยภาพเพียงพอในการทำนา การที่เยาวยชนสามารถทำงานได้ดีถือเป็นความสำเร็จอีกหนึ่งของเยาวยชนในการจัดการนาร้าง” อับดุลกอดेर (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“เมื่อก่อนเยาวยชนมีบทบาทหลายอย่างในเรื่องทำนา ไม่ว่าจะเป็นการไถนา ดำนา หรือช่วยแบกของต่าง ๆ เพราะเยาวยชนมีกำลัง ทั้งร่างกายแรงใจ แข็งแรงพอที่จะทำได้ เรื่องพวกนี้ไม่ใช่ปัญหาเลยสำหรับเยาวยชน ถ้าให้เยาวยชนมาจัดการนาร้าง ผู้นำก็ต้องคอยสนับสนุน คอยซัพพอร์ตในเรื่องต่าง ๆ ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดี” มากมุฮัมหมัดอามีน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2568

“คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เน้นเรียนเพื่อหางานและสร้างรายได้ เลยไม่ค่อยสนใจทำนาเหมือนคนรุ่นก่อน เขามองว่าหาเงินจากงานในเมืองง่ายกว่า จึงแทบไม่ได้ช่วยทำเกษตรเลย แต่ถ้าเยาวยชนสนใจทำนา ก็มีความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงการเกษตรให้ดีกว่าเดิม ปลูกง่าย ๆ คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษาและอาชีพอื่น ทำให้การทำนาในชุมชนลดลงเยอะ แต่เยาวยชนยังมีบทบาทสำคัญที่จะฟื้นฟูนาร้างให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง” อาหามะไฟรุส (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“เยาวชนจะต้องมีศักยภาพหลายด้านในการช่วยให้การนาร้างกลับมา มีสภาพเดิม อย่างแรกคือร่างกาย เนื่องจากเยาวชนมีพลังมาก จึงสามารถทำนาได้ดี ทั้งการไถนา การดำนา และการดูแลในเรื่องนาอีกด้วย” อับดุลรอซะ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“เยาวชนควรมารวมตัวกัน เริ่มฟื้นฟูการทำนา เรียนรู้และลงมือทำจริง ใช้ร่างกายและความคิดสร้างสรรค์ในการหาวิธีทำนาใหม่ ๆ และช่วยกันทำงานเป็นทีม เจริญใช้ที่นาร้างให้เกิดประโยชน์ ตั้งเป้าให้ได้ผลผลิตสร้างรายได้ การลุกขึ้นมาของเยาวชนแบบนี้จะช่วยแก้ปัญหาที่ดินรกร้าง ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหาร และยังสร้างความร่วมมือกันในหมู่บ้านให้แน่นแฟ้นขึ้น” อาซาน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2568

“เป็นไปได้อยากให้ มี หรืออยากให้นำกลับมาสภาพเดิมอีกครั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และได้ให้ความรู้ให้กับรุ่นลูกสู่รุ่นหลานต่อไปในอนาคต” อาตัม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2568

“คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เน้นเรียนเพื่อหางานและสร้างรายได้ เลยไม่ค่อยสนใจทำนาเหมือนคนรุ่นก่อน พวกเขามองว่าหาเงินจากงานในเมืองง่ายกว่า จึงแทบไม่ได้ช่วยทำเกษตรเลย แต่ถ้าเยาวชนสนใจทำนา พวกเขาก็มีความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงการเกษตรให้ดีขึ้น ทำให้การทำนาไม่ล้าหลังเหมือนแต่ก่อน ” อับดุลรอแม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

### ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

สรุปได้ว่า เยาวชนในชุมชนตำบลปะลูกาสาเกาะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนและฟื้นฟูนาร้าง ทั้งในฐานะผู้ริเริ่มประเด็น ผู้สร้างความเข้าใจ และผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ พวกเขาไม่เพียงแต่ลงแรงทำนา แต่ยังสามารถนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐ และสืบสานวิถีชีวิตการทำนาเยาวชนมีบทบาทในกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม กีฬา และการวางแผนชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เมื่อได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เยาวชนสามารถขับเคลื่อนการฟื้นฟูนาร้างให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน สร้างความมั่นคงทางอาหาร และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในระยะยาว.

### 4.2 การมีส่วนร่วมของเยาวชน

ในปัจจุบัน ปัญหานาร้างเป็นปัญหาที่ชัดเจนในหลายพื้นที่ของตำบลปะลูกาสาเกาะ สาเหตุเกิดจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และทัศนคติของคนรุ่นใหม่ อาชีพทำนาแม้

เคยเป็นอาชีพหลักของชุมชน แต่ปัจจุบันผู้คนหันไปทำงานนอกพื้นที่ หรือเลือกซื้อข้าวสารแทนการปลูกเอง เนื่องจากต้นทุนการทำนาสูง ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า และปัญหาภัยธรรมชาติเช่น น้ำท่วมแล้ง ศัตรูพืช รวมถึงระบบน้ำที่ไม่เพียงพอ ทำให้ผลผลิตไม่แน่นอนเยาวชนในชุมชนถือเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยฟื้นฟูนาร้าง พวกเขา มีศักยภาพทั้งด้านการเรียนรู้และนำเทคโนโลยีมาใช้ ปรับปรุงการจัดการนา ถ่ายทอดความรู้ และเชื่อมโยงชุมชนกับหน่วยงานภายนอก

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของเยาวชนในปัจจุบันยังไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากขาดความร่วมมือจากชุมชน ขาดการสนับสนุนด้านความรู้และเครื่องมือ รวมถึงความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไปเพื่อให้การฟื้นฟูนาร้างประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการทำนา ให้เยาวชนและชุมชนเห็นผลประโยชน์อย่างชัดเจน เช่น การลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต การมีโครงการต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตร และผู้นำชุมชน การจัดการนาร้างควรมีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม และเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องการฟื้นฟูนาร้างไม่เพียงช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และรักษาวัฒนธรรมการเกษตรดั้งเดิม ดังนั้น เยาวชนจึงไม่ได้เป็นเพียงแรงงาน แต่เป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

### ดังนั้นการสัมภาษณ์ของประชาชนดังกล่าวว่า

“ปัจจุบันยังไม่มีการจัดการนาร้างที่ชัดเจน แต่แนวคิดหลักคือ การฟื้นฟูให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม ขณะที่หน่วยงานท้องถิ่นทำหน้าที่สนับสนุน ทั้งด้านความรู้ เครื่องมือ และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงประโยชน์และสามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ” นิชูโฮมิง (นายกเทศมนตรี), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“คนรุ่นใหม่เน้นความสะดวกสบายและเลือกซื้อข้าวมากกว่าปลูกเอง ทำให้จำนวนคนทำนาลดจึงเกิดพื้นที่นาร้างเพิ่มขึ้น และยังมีปัญหาศัตรูบรบกวนที่แก้ได้ยากหากไม่มีความร่วมมือของชุมชนที่ผ่านมามีความพยายามฟื้นฟูนาร้างทั้งจากเยาวชนและหน่วยงานต่างๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ต้นทุนสูง และผลผลิตน้อย ทำให้เกิดความท้อใจ แนวทางในอนาคตจึงควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและจูงใจให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการทำนา” นาซอริ (นามสมมุติ) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยไปสานต่อทำนาเหมือนรุ่นพ่อรุ่นแม่ เลยกลายเป็นนาร้างไปทั้งหมด ถ้าถามว่ามีปัญหาน้ำท่วม ก็เมื่อก่อนมันก็ท่วมเหมือนกันนั่นแหละ แต่สมัยก่อนเขายังทำนาได้อยู่ มันไม่ใช่อยู่ที่ฟ้าฝนหรือฤดูหรอก

มันอยู่ที่ว่าคนรุ่นใหม่ไม่สานต่อเรื่องนารีแหละ” ลูกมาน (ผู้ใหญ่บ้าน) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“สมัยก่อนเยาวชนก็มีส่วนร่วมและช่วยกันจัดการเรื่องนารีกันมาตลอด แต่พอมาถึงยุคนี้ ความคิดเปลี่ยนไปเพราะมีปัญหาหลายอย่าง ทั้งเรื่องเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เยาวชนหลายคนต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ เลยไม่ค่อยได้เข้ามาช่วยเรื่องนารีกันเหมือนเมื่อก่อน” อับดุลกอเดร์ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“ถ้าให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการนารี ก็ควรเริ่มจากการประชุมวางแผนก่อน ประเด็นแรกก็คือเรื่องน้ำ น้ำไม่ไหลตามธรรมชาติ น้ำไม่พอที่จะหล่อเลี้ยงนาได้ ตรงนี้เยาวชนก็ต้องมีส่วนร่วม คอยกัน วางแผนกันว่าจะทำยังไงให้แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น อะไรที่ไม่เข้าใจก็ต้องบอกกัน ชี้แจงกันให้ชัด ๆ ส่วนคนรุ่นก่อน ๆ ก็อยากให้มาช่วยเป็นกำลังใจ สนับสนุนพวกเรา เพราะถ้าถามว่าคนในชุมชนอยากทำมั้ย เขาก็อยากทำกันอยู่แล้ว แต่ติดตรงที่แรงไม่พอ เศรษฐกิจก็ไม่ค่อยดี ทำไปก็กลัวจะไม่คุ้มกับที่ลงแรงไป” มุฮัมหมัดอามีน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2568

“เยาวชนหลายคนในหมู่บ้านไม่ค่อยสนใจการทำนา เพราะมองว่ามันเป็นเรื่องยุ่งยาก มีอุปสรรคหลายอย่าง ถ้าอยากให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ก็ควรเริ่มจากการมานั่งวางแผนเรื่องทำนาก่อน ถ้าวางแผนออกมาดี เป็นที่พอใจ และทุกคนเห็นชอบ ก็จะได้มันดีทำนาจริงๆ แบบนี้เยาวชนก็จะเข้ามาช่วยมากขึ้น การทำงานก็จะราบรื่นและได้ผลดีกว่าเดิม” อาหามะไฟรุส (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“ก็อยากให้เยาวชนหรือคนในหมู่บ้านที่ออกไปทำงานต่างถิ่น กลับมาช่วยกันจัดการนารีบ้าง หรือไม่ก็มาลองเรียนรู้การทำนาดู เผื่อจะได้ไม่ให้นามันหายไป เพราะนามันคือมรดกของคนสมัยก่อน ฝากผู้นำในพื้นที่ด้วยนะ ช่วยสนับสนุนเรื่องนี้บ้าง จะได้ทำให้คนรุ่นใหม่หันกลับมาสนใจทำนาอีกครั้ง” อับดุลรอซซะ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“ทุกวันนี้ยังไม่เคยมีเยาวชนเข้ามาช่วยจัดการนารีเลย เพราะว่าแต่ละคนก็มีธุระของตัวเอง บางคนก็ง้อเรียนหนังสืออยู่ บางคนก็ออกไปทำงานต่างถิ่นเพื่อช่วยครอบครัว เพราะที่บ้านหาเงินลำบาก มีหลายปัจจัยที่บังคับ ทำให้เยาวชนสมัยนี้ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับนารี” อาซาน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2568

“ก็อยากให้ม่ีเรื่องการทำนาเกิดขึ้นทุกปี อยากให้เยาวชนสนใจเรื่องการทำนาด้วย โดยจะเรียกเยาวชนมาประชุม วางแผนว่าจะทำยังไงให้พื้นที่นากลับมามีสภาพดีเหมือนเดิม หรือถ้าร้างก็ให้เกิดขึ้นมาใหม่ โดยใช้เยาวชนเข้ามาช่วยจัดการเรื่องนาร้าง” อาตัม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2568

“ตอนนี้เยาวชนแทบไม่มีใครสนใจทำนาแล้ว เพราะเขามีทางเลือกอื่นที่ง่ายและได้เงินเร็วกว่า แถมยังชินกับความสะดวกสบาย ซ้อมข้าวกินก็จบ ไม่อยากย้อนกลับไปทำงานหนักแบบสมัยปู่ย่าตาย” อับดุลรอแม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

### ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

ปัญหานาร้างในตำบลปะลุกาสาเมาะเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งต้นทุนสูง ผลตอบแทนต่ำ ปัญหาน้ำท่วมแล้ง ศัตรูพืช และความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่หันไปทำงานนอกพื้นที่หรือซื้อข้าวสารแทนการปลูกเอง เยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญในการฟื้นฟูนาร้าง แต่ต้องมีการสร้างความเข้าใจ สนับสนุนความรู้และเครื่องมือ รวมทั้งความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น การวางแผนอย่างเป็นระบบและมีโครงการต้นแบบที่เห็นผลจริงจะช่วยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม การฟื้นฟูนาร้างไม่เพียงเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่ยังสร้างความมั่นคงทางอาหาร เศรษฐกิจ และรักษาวัฒนธรรมเกษตรดั้งเดิมของชุมชนอย่างยั่งยืน

### 4.3 การจัดการนาร้าง

นาร้าง หมายถึง ที่นาที่ไม่ได้ทำการเกษตร ปล่อยให้ว่างเปล่า จนสูญเสียศักยภาพในการผลิตอาหารและไม่สร้างประโยชน์ใดๆ ต่อเจ้าของที่ดินและชุมชน การเกิดนาร้างมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ การขาดแรงงานทำนา คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดการทำนาเนื่องจากมีรายได้จากงานอื่น ต้นทุนการทำนาสูง ระบบน้ำไม่เพียงพอหรือเกิดอุทกภัย และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก นาร้างส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ครัวเรือนต้องซื้อข้าวจากภายนอก สูญเสียโอกาสลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น ด้านสังคม ความร่วมมือและการช่วยเหลือกันในชุมชนลดลง ขาดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประเพณีการทำนาถูกละทิ้ง ทำให้กิจกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมลดลง ด้านครอบครัว ให้ความมั่นคงทางอาหารลดลง ต้องพึ่งพารายได้จากภายนอก และเกิดภาวะค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม การฟื้นฟูนาร้างต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแนวคิดในชุมชน ให้เห็นคุณค่าของการทำนาจากนั้นสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน การเรียนรู้จากคนรุ่นก่อนและผู้เชี่ยวชาญภายนอก การจัดโครงการต้นแบบ เช่น “โรงเรียนชาวนา” และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะช่วยให้การฟื้นฟูนาร้างเกิดผลจริง สุดท้าย หน่วยงานท้องถิ่นควรเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านน้ำ ปัจจัยการผลิต และความรู้ทางการ เพื่อให้การฟื้นฟูนาร้างยั่งยืน การฟื้นฟูนาร้างไม่เพียงแต่คืนพื้นที่เกษตรให้ชุมชน แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร ฟื้นฟูวัฒนธรรมการทำนา สร้างรายได้ และเสริมสร้างความร่วมมือภายในชุมชน ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนสามารถสืบทอดต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นการสัมภาษณ์ของประชาชนดังกล่าวว่า

“นาร้างก็คือที่นาที่ไม่ได้ทำการเกษตร ปล่อยให้ว่างเปล่า จนไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรและเสียศักยภาพในการผลิตอาหาร นาร้างทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนต้องจ่ายเงินเพิ่มเพราะต้องซื้อข้าวและเสียโอกาสลดต้นทุน ด้านสังคม ทำให้ความร่วมมือและการช่วยเหลือกันในหมู่บ้านน้อยลง ด้านวัฒนธรรม ทำให้ภูมิปัญญาการทำนาและประเพณีเก่า ๆ หายไป” นิชูโฮมิง (นายกเทศมนตรี), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“นาร้างก็คือที่นาที่มีอยู่แต่ไม่ได้ทำนา ทิ้งไว้ว่างรกร้าง ไม่มีผลผลิตและไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร ทำให้สูญเสียศักยภาพในการเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ปัญหานาร้างสร้างผลกระทบหลายด้าน ด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนต้องจ่ายเงินมากขึ้น สูญเสียโอกาสใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ และอาจเสี่ยงต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ในหมู่บ้านห่างเหิน ขาดการช่วยเหลือกันเหมือนสมัยก่อน” นาซอริ (นามสมมุติ) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“นาร้างก็คือพื้นที่เปล่าที่ไม่มีใครทำอะไร ทิ้งไว้เฉย ๆ แบบนั้น พอทำนาไม่ได้ก็รู้สึกเสียดาย เพราะพื้นที่ทำนาที่บ้านกาญมียู่กว้างมาก อยากให้ไม่กลายเป็นนาร้าง บางคนก็เลือกไถนาไปปลูกอย่างอื่นแทน แต่บางคนก็ปล่อยให้ว่างรกร้างไปเลย” ลูกมาน (ผู้ใหญ่บ้าน) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“ถ้าพื้นที่นาทิ้งไว้นานเป็นปี ๆ ดินก็อาจจะเสื่อม แล้วเวลาจะกลับมาทำใหม่ก็ยากมาก เพราะพื้นดินเต็มไปด้วยวัชพืชต่าง ๆ เกาะกินปุ๋ย ทำให้ยากต่อการกลับมาใช้งานอีกครั้ง” อับดุลกอเดร์ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“นาร้างคือที่นาไม่ได้ทำเป็นปี ๆ ปล่อยให้วัชพืชขึ้นรก ดินก็เสื่อมโทรม ปัญหานี้กระทบคนในชุมชนมาก โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ ถ้ายังทำนาอยู่ ค่าใช้จ่ายก็ลดลงครึ่งหนึ่ง เพราะสมัยก่อนทำนาครั้งเดียวเก็บกินได้ทั้งปี ด้านสังคมก็มีผล คนช่วยกันทำทำนา ได้เห็นรอยยิ้มและความสามัคคี แต่ตอนนี้ถูกปล่อยให้ร้าง วัฒนธรรมการช่วยกันทำก็หายไปเพราะคนยุคใหม่ไม่ทำนา” มุฮัมหมัดอามีน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2568

“นาร้างเกิดจากสาเหตุที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาถมที่ดินทำให้น้ำไม่ไหลอย่าง ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อคนที่ทำการเกษตรและเดี๋ยวนี้ฤดูกาลไม่เหมือนเมื่อก่อน

เปลี่ยนแปลงไปมากจากน้ำท่วมในเดือน11กลายเป็นท่วมในเดือน10 สภาพแวดล้อมและสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาผลกระทบเกิดจากที่ผู้ลงนหรือหนูที่เข้ามาทำลายในเรื่องของนาทำให้ขาดต้นทุนหรือต้นทุนน้อยทำให้ได้น้อยไม่ได้กำไร” อารีฟ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2568

“คนรุ่นใหม่สมัยนี้ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำนาเหมือนเมื่อก่อน แม้แต่ผู้ใหญ่เองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเหมือนสมัยอดีต พอมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา ทุกอย่างสะดวกขึ้น คนก็เลยละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิม ไม่ค่อยสนใจเรื่องการอนุรักษ์พื้นที่นา สุดท้ายก็ทำให้เกิดนาร้างและส่งผลกระทบต่อชุมชน” อาหามะไพรุส (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“นาร้างก็คือนาที่ปล่อยทิ้งไว้ ไม่ได้ทำ ไม่ได้ดูแล ปล่อยให้หญ้าวัชพืชขึ้นเต็มไปหมด บางที่ชาวบ้านก็เอาไปปลูกต้นยางหรือปาล์มแทน แต่จริง ๆ ไม่เหมาะกับพื้นที่นา ทำไปทำมาก็เสียพื้นที่ทำนาไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็ส่งผลกระทบหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ ลองดูราคาขายกับราคาปาล์มตอนนี้สิ กว่าจะได้ขายก็ใช้เวลานาน ใช้ทุนเยอะ กว่าจะได้กินผลผลิต หลายคนเลยเลิกทิ้งนาไว้แบบนี้ ไม่ได้ทำอะไรต่อ เพราะไม่เหมาะจะมาปลูกในพื้นที่นา” อับดุลรอซซะ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“ที่ดินหลายผืนเจ้าของไม่อยู่บ้าง หรือบางคนก็ไม่ดูแล บางที่ดินก็สภาพดินไม่ค่อยเหมาะ พอไม่ได้ทำนาก็เปลี่ยนไปใช้ทำอย่างอื่นแทน เช่น ปลูกยางพารา ก็สะท้อนให้เห็นว่าคนเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิต จากเมื่อก่อนทำกินเอง สุดท้ายที่ดินที่ควรสำคัญต่อการผลิตอาหารกลับถูกละเลยไป ” อาซาน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2568

“พื้นที่นาตอนนี้เต็มไปด้วยดินแห้งและไม่มีใครใช้งาน อีกปัจจัยหลักก็คือน้ำไม่ทั่วถึงและแห้งเกินไปที่จะเลี้ยงนาข้าว น้ำเป็นสิ่งสำคัญมากและเป็นปัญหาที่ชุมชนเราต้องเจอ ” อาดั้ม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2568

“ส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดการทำนาเพราะมีรายได้จากช่องทางอื่น คนรุ่นเก่าก็แก่หรือหมดแรง ทำให้ขาดแรงงานพื้นฐาน นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุน

จากภายนอก น้ำไม่เพียงพอ และต้นทุนสูง ทำให้ทำนาได้ยาก” อับดุลรอแม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

“นาพวกนี้จริง ๆ เหมาะจะปลูกข้าวที่สุด แต่เจ้าของเล็กทำก็เลยปล่อยทิ้งไว้ พอไปทำอย่างอื่นก็ไม่สำเร็จ สาเหตุหลักก็มาจากไม่มีน้ำ คนทำนาก็น้อย สุดท้ายผู้ศรัทธาไม่ไหว พอมีคนเล็กทำไปสักราย เพื่อนบ้านก็เลิกตามกันไปอีก สุดท้ายกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่มีใครใช้ประโยชน์จริง ๆ” ดอเลาะห์ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

### ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

นาร้าง คือที่นาที่ถูกปล่อยทิ้ง ไม่ได้ทำการเกษตร ทำให้สูญเสียศักยภาพในการผลิตอาหารและประโยชน์ต่อเจ้าของที่ดินและชุมชน การเกิดนาร้างมีสาเหตุจากแรงงานทำนาที่ลดลง คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดการทำนา ต้นทุนสูง ระบบน้ำไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกนาร้างส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ทำให้ครัวเรือนต้องซื้อข้าวและค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ด้านสังคม ความร่วมมือและการช่วยเหลือกันในชุมชนลดลง ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประเพณีการทำนาถูกละทิ้ง และด้านครอบครัว ความมั่นคงทางอาหารลดลง ต้องพึ่งพารายได้จากภายนอก การแก้ปัญหา นาร้างควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแนวคิดในชุมชน ให้เยาวชนและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เรียนรู้จากคนรุ่นก่อนและผู้เชี่ยวชาญ จัดโครงการต้นแบบ ใช้เทคโนโลยี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ จะช่วยฟื้นฟูพื้นที่เกษตร พื้นฟูวัฒนธรรมการทำนา สร้างรายได้ และเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสืบทอดวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างยั่งยืน

### 4.4 การพัฒนาความยั่งยืน

การฟื้นฟูนาร้างไม่ได้เป็นเพียงการปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน นอกจากนี้ยังช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างบทบาทสำคัญให้แก่เยาวชนในการเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูนาร้างคือการเริ่มต้นจากชุมชน โดยชาวบ้านต้องตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของการทำนาก่อน จากนั้นจึงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ต้องมีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เช่น “โรงเรียนชาวนา” การถ่ายทอดความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ควบคู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงการจัดการนาร้างให้สำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ การแก้ไขปัญหาและโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างแรงจูงใจและตลาดรองรับผลผลิต การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น และที่สำคัญคือการปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้เห็นคุณค่าของนาข้าวในฐานะมรดกของบรรพบุรุษ

ดังนั้น หากชุมชนสามารถร่วมมือกันฟื้นฟูนาร้างได้สำเร็จ จะก่อให้เกิดผลประโยชน์รอบด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน และทำให้เยาวชนภาคภูมิใจในการสืบทอดวิถีชีวิตดั้งเดิม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นการสัมภาษณ์ของประชาชนดังกล่าวว่า

“ต้องสร้างชุดความคิดใหม่ให้คนเห็นประโยชน์ของการทำนา ทำตัวอย่างที่เห็นผลจริงเพื่อสร้างแรงจูงใจ และทำงานร่วมกันแบบบูรณาการระหว่างทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ไม่ใช่ทำเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคนเดียวต้องเริ่มจากสร้างต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ” นิซูโฮมิง (นายกเทศมนตรี), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2568

“ชุมชนต้องคอยสอนและให้โอกาสแก่เยาวชน ได้ลงมือทำจริง ไม่ใช่แค่ฟังเฉย ๆ ต้องให้เขาได้เรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่เรื่องวิธีทำนาไปพร้อม ๆ กัน อีกอย่างคือควรมีกิจกรรมที่ทำให้การทำนามันสนุก น่าภูมิใจ ไม่ใช่งานหนักอย่างเดียว ที่สำคัญชุมชนต้องคอยหนุนหลัง ให้กำลังใจและช่วยเหลือกันไป เยาวชน รู้สึกว่ามีคนอยู่ข้างหลัง ก็จะไม่กลัวสานต่อการทำงานไปถึงรุ่นต่อ ๆ ไป” ลูกมาน (ผู้ใหญ่บ้าน) , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“ถ้าเกิดผลสำเร็จเยาวชนก็จะได้มีการสอนอบรมในรุ่นๆต่อไปเพื่อปลูกฝังเด็กๆคนรุ่นใหม่เพื่อให้เห็นความสนใจในเรื่องของนาผู้นำควรจะให้ความสำคัญและสนับสนุนหาโครงการต่างๆที่จะให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการนาร้าง ที่มองดูแล้วพื้นที่ที่เป็นนาร้างมีมากมาย” อับดุลกอเดร์ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2568

“ถ้าเยาวชนจัดการนาร้างได้สำเร็จ มันจะช่วยได้หลายอย่างเลย อย่างน้อยก็ช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องการซื้อข้าว สมัยก่อนคนทำนาครั้งเดียวก็เก็บไว้กินได้ทั้งปี แต่ทุกวันนี้คนกลับมองว่าการทำนามันเป็นเรื่องยากสำหรับทุกคน แต่ถ้าทำแล้วสำเร็จจริง ๆ ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนไปได้ส่วนหนึ่ง และถ้าอยากให้ดีกว่านั้น ก็ควรมีการให้ความรู้ การอบรม หรือการสอนเรื่องนากับเยาวชน และคนรุ่นใหม่ที่ไม่เคยรู้จักหรือไม่เคยสัมผัสกับการทำนาข้าวมาก่อน เพื่อปลูกฝังไว้ในใจเขา วันหนึ่งเขาอาจจะเห็นคุณค่า แล้วก็สานต่อไปถึงรุ่นลูกหลานในอนาคต”

มุฮัมหมัดอามีน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2568

“ชุมชนต้องสนับสนุน ทั้งการให้กำลังใจ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และสร้างโครงการที่ชัดเจน มีหน่วยงานเข้ามาช่วยสนับสนุน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างแรงผลักดันสรุปแล้ว ความสำเร็จอยู่ที่การผสมผสานความรู้ การมีส่วนร่วม และการ

สนับสนุนจากทุกฝ่าย” อาหามะไฟรุส (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“ถ้าชุมชนเราจัดการนาร้างได้สำเร็จ ประโยชน์มันก็มีหลายอย่างเลย อย่างแรกชุมชนก็จะได้กลับมามีอาชีพ มีข้าวกินเองทุกปี ไม่ต้องไปซื้อจากที่อื่น ส่วนเยาวชนก็มีงานทำในหมู่บ้าน ไม่ต้องไปหางานไกล ได้อยู่กับครอบครัว ความสัมพันธ์แบบเมื่อก่อนก็จะกลับมา คนในชุมชนได้ออกมาช่วยกัน ลงแรงด้วยกัน ความสามัคคีก็แน่นแฟ้นขึ้น ทั้งชุมชน ทั้งเยาวชนก็ได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งนั้น” อับดุลรอซะ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2568

“เยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญา พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และเกิดความภาคภูมิใจในชุมชน ทำให้ผูกพันกับบ้านเกิดและพร้อมสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป ” อาซาน (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2568

“ถ้าได้เห็นความสำเร็จจริงๆจะมีข้อดีหลายๆอย่างอีกทั้งได้แบ่งเบาภาระแจกจ่ายในครอบครัวไปแล้วส่วนหนึ่งและได้เห็นความสำเร็จของเยาวชนในการร่วมมือและมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้างและได้อนุรักษ์ในเรื่องของนาได้อย่างต่อเนื่อง” อาดัม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2568

“การทำนากลับมาเป็นวิถีชีวิตที่เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนชุมชนต้องช่วยปลูกฝังให้เยาวชนระลึกถึงรากเหง้าและความสำคัญของการทำนา ให้เข้าใจว่าทำนาแม้เพื่อกินเองก็ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารและลดค่าใช้จ่ายได้ก่อน ” อับดุลรอแม (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

ถ้าจัดการนาร้างสำเร็จ ชุมชนก็จะมีข้าวกินอย่างมั่นคง ไม่ต้องซื้อแพงๆ สุขภาพก็ดีขึ้นเพราะได้ข้าวปลอดภัย เศรษฐกิจก็หมุนเวียน มีรายได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน” ดอเลาะห์ (นามสมมุติ), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2568

### ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

สรุปได้ว่าการฟื้นฟูร่างกายไม่ใช่เพียงการปลูกข้าวเพื่อยังชีพ แต่เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ความสามัคคี และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเยาวชนเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก หัวใจสำคัญของการดำเนินการคือต้องเริ่มจากชุมชนเอง พร้อมรับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น สร้างต้นแบบความสำเร็จ ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และผสมผสานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เมื่อทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างอนาคตที่ยั่งยืนให้กับเยาวชนและชุมชนโดยรวม

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษางานวิจัยเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

### 5.1 สรุปผลการวิจัย

#### 5.1.1 บทบาทของเยาวชน

พบว่า เยาวชนในตำบลปะลุกาสาเมาะมีบทบาทสำคัญในการจัดการและฟื้นฟูนาร้างของชุมชน ไม่เพียงแต่ในฐานะแรงงานที่ช่วยลงมือทำเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทเชิงรุกในการเป็นผู้ริเริ่ม สร้างความเข้าใจ และเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เยาวชนมีศักยภาพในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้การจัดการนาร้างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการถ่ายทอดความรู้และสร้างแรงบันดาลใจแก่เพื่อนเยาวชนและคนในชุมชนบทบาทของเยาวชนยังสะท้อนถึงการเป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การสนับสนุนเยาวชนทั้งในด้านความรู้ ประสบการณ์ และแรงจูงใจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การฟื้นฟูนาร้างบรรลุผลอย่างยั่งยืน

ดังนั้น เยาวชนจึงมิได้เป็นเพียงแรงงานในกระบวนการทำนา แต่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อการรักษาวิถีชีวิตการเกษตร สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตำบลปะลุกาสาเมาะในระยะยาว

#### 5.1.2 การมีส่วนร่วมของเยาวชน

พบว่า ปัญหานาร้างในตำบลปะลุกาสาเมาะมีความชัดเจนและซับซ้อน เกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ต้นทุนสูงแต่ผลตอบแทนต่ำ ด้านสังคมที่ผู้คนหันไปประกอบอาชีพอื่นแทนการทำนา รวมถึงปัญหาสภาพแวดล้อม เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง ศัตรูพืช และระบบน้ำที่ไม่เพียงพอ ทำให้อาชีพทำนาเริ่มถูกละทิ้ง และวัฒนธรรมการเกษตรดั้งเดิมค่อย ๆ ลดบทบาทลง

อย่างไรก็ตาม เยาวชนในพื้นที่ถือเป็นกำลังสำคัญที่สามารถมีบทบาทในการฟื้นฟูนาร้างได้ ทั้งการนำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อน ๆ

และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก แต่การมีส่วนร่วมยังไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากขาดการสนับสนุน ความร่วมมือ และแรงจูงใจที่ชัดเจน

ดังนั้น การจัดการนาร้างควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการทำนา ควบคู่กับการจัดทำโครงการต้นแบบ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนร่วมกันระหว่างชุมชน เยาวชน และผู้นำท้องถิ่น การฟื้นฟูนาร้างจึงไม่เพียงช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่ยังสร้างความมั่นคงทางอาหาร เสริมเศรษฐกิจชุมชน และรักษาวัฒนธรรมการเกษตรให้ยั่งยืน โดยมีเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลหลักในการขับเคลื่อนในระยะยาว

### 5.1.3 การจัดการนาร้าง

นาร้างหมายถึงพื้นที่นาที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีการเพาะปลูก ส่งผลให้สูญเสียศักยภาพในการผลิตอาหารและไม่สร้างประโยชน์ต่อเจ้าของที่ดินและชุมชน สาเหตุสำคัญเกิดจากการขาดแรงงาน คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดอาชีพ ต้นทุนการผลิตสูง ราคาน้ำไม่เพียงพอหรือเกิดภัยธรรมชาติ และการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ปัญหานาร้างส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจที่ทำให้ค่าใช้จ่ายครัวเรือนเพิ่มขึ้น สังคมที่ความร่วมมือลดลง วัฒนธรรมที่ภูมิปัญญาการทำนาค่อย ๆ สูญหาย และครอบครัวที่ต้องพึ่งพารายได้จากภายนอกมากขึ้น แนวทางฟื้นฟูนาร้างควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนทัศนคติของชุมชนให้เห็นคุณค่าของการทำนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญา นำเทคโนโลยีมาใช้ และเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดโครงการต้นแบบ เช่น “โรงเรียนชาวนา” การวางระบบน้ำ และการสนับสนุนด้านความรู้และปัจจัยการผลิตจากท้องถิ่น จะช่วยให้การฟื้นฟูนาร้างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การแก้ปัญหาไม่เพียงคืนพื้นที่เกษตรให้กับชุมชน แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพิ่มรายได้ ฟื้นฟูวัฒนธรรมการทำนา และเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของวิถีชีวิตดั้งเดิมต่อไป

### 5.1.4 การพัฒนาความยั่งยืน

การฟื้นฟูนาร้างมิได้หมายถึงเพียงการปลูกข้าวเพื่อยังชีพ แต่เป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดภาระค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน พร้อมทั้งฟื้นฟูความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมบทบาทของเยาวชนให้เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม หัวใจของการฟื้นฟูต้องเริ่มจากการตระหนักรู้ของชาวบ้านเอง ควบคู่กับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืน การมีต้นแบบความสำเร็จ เช่น “โรงเรียนชาวนา” การถ่ายทอดความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ควบคู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติจริง ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

การจัดการนาร้างให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยหลายปัจจัย ทั้งการแก้ไขปัญหาคอนกรีตพื้นฐานด้านน้ำ การสร้างแรงจูงใจและตลาดรองรับ การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเห็นคุณค่าของนาข้าวในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม เมื่อชุมชนร่วมมือกันฟื้นฟูนาร้างได้สำเร็จ จะเกิดผลลัพธ์เชิงบวกในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ช่วยสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว

เสริมสร้างความสามัคคี และทำให้เยาวชนภาคภูมิใจในการสืบทอดวิถีชีวิตดั้งเดิม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

## 5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

### 5.2.1. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนในตำบลปะลุกาสาเมาะมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการและการฟื้นฟูนาร้าง โดยไม่ได้เป็นเพียงแรงงานในการทำนาเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรม เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก และมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้การจัดการนาร้างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เยาวชนยังมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และสร้างแรงบันดาลใจแก่เพื่อนเยาวชนและคนในชุมชน เป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเชื่อมโยงคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร และฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของเยาวชนยังไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากขาดการสนับสนุนที่เพียงพอทั้งด้านองค์ความรู้ แรงจูงใจ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้น แนวทางสำคัญในการฟื้นฟูนาร้างให้ยั่งยืน คือการสร้างความรู้ถึงคุณค่าของการทำนา ควบคู่กับการสนับสนุนโครงการต้นแบบ ระบบน้ำที่เหมาะสม และการหนุนเสริมศักยภาพเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยสรุป เยาวชนในตำบลปะลุกาสาเมาะจึงไม่ใช่เพียงกำลังแรงงาน แต่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า มีบทบาทสำคัญต่อการรักษาอาชีพการเกษตร การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเป็นกำลังหลักที่จะทำให้การจัดการนาร้างประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับแนวคิด จูทาร์ตัน ชมพันธ์ุ (2555) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่ได้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ กล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่เสียเวลาเปล่าของทุกฝ่ายทั้งขององค์กรและภาคประชาชน ก่อนที่ผู้ดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมจะชักชวนใคร หรือหน่วยงานใดให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจใดๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ มีโอกาสในการ แสดงความคิดเห็น การโต้แย้งและการอภิปรายอย่างมีคุณค่าโดยที่ผลของการมีส่วนร่วมของพวกเขาต้องมี ประโยชน์ มีอิทธิพลและต้องถูกบูรณาการในการ ตัดสินใจขั้นสุดท้ายอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พิซิต หล่อจිරะซุนท์กุล และจिरาวัลย์ จิตรถเวช (2564) การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดี มีสุข คือ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

## 5.2.2 เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบลปลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่าพบว่า เยาวชนในตำบลปลุกาสาเมาะมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการและฟื้นฟูนาร้าง ไม่ได้เป็นเพียงแรงงานในการทำนา แต่ยังเป็นผู้ริเริ่ม สร้างความเข้าใจ เชื่อมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น เยาวชนยังมีพลังในการสืบทอด ถ่ายทอดความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจ แม้การมีส่วนร่วมยังไม่ต่อเนื่องเพราะขาดการสนับสนุน แต่หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม เช่น โครงการต้นแบบ “โรงเรียนชาวนา” การสนับสนุนความรู้ ปัจจัยการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำ จะช่วยให้เยาวชนเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูนาร้าง ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ความสามัคคีในชุมชน และการสืบสานวัฒนธรรม การเกษตรอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับแนวคิด พิระพงษ์ หอศิลป์ (2551) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มคน องค์กรภาครัฐ เอกชน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมในการร่วมคิดวางแผนปฏิบัติร่วมดำเนินงาน ร่วม ติดตามผล แก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ ในการอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด(มุฮัมมัดหมัด บิง, 2566) จากปัญหาดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดการปรึกษาหารือในวงเสวนาเล็ก ๆ เพื่อรื้อฟื้นการแก้ปัญหา นาร้าง โดยเกิดการรวมกลุ่มเยาวชน ประมาณ 9 คน ที่เป็นเพื่อนสนิทเลี้ยงวัวด้วยกันในทุ่งนา เป็นกลุ่มเพื่อนที่เติบโตมารุ่นเดียวกัน และอยู่ด้วยกันมาโดยตลอด ได้นัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการบ่อยครั้งอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็นสนทนา ส่วนใหญ่จะพูดคุยเกี่ยวกับการฟื้นฟูนาร้าง เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มมีความตระหนักจนตกผลึกทางความคิด และนำไปสู่การร่วมมือลงปฏิบัติการฟื้นฟูทำนาร้างร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชัยณรงค์ เครือนวน และคณะ เรื่อง “การสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว: ฐานการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นจากภาคประชาชน” ผลการศึกษาพบว่าในส่วนของชุมชนตำบลคลองทับจันทร์ รูปแบบประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ในรูปแบบของ “สภากาแฟ” ซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนและบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

- 5.3.1 การฟื้นฟูนาร้างโดยเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
- 5.3.2 ส่งเสริมสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกต่ออาชีพเกษตรกรกรรมในสายตาเยาวชน
- 5.3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายเยาวชนเพื่อจัดการผลผลิตและทรัพยากร
- 5.3.4 สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกรรุ่นเก่าไปสู่เยาวชน เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนา

### 5.4 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 5.4.1 ศึกษาปัจจัยทางสังคมและสนับสนุนวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน เช่น ค่านิยม ครอบครัว ความเชื่อทางศาสนา และการสืบทอดภูมิปัญญา

- 5.4.2 ศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาพื้นที่ฟู่นาร้างกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและชุมชน เพื่อสะท้อนผลลัพธ์เชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
- 5.4.3 สำรวจความต้องการของเยาวชนต่อการจัดโครงการอบรม ค่ายเกษตร หรือแปลงนาเรียนรู้ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจจริง
- 5.4.4 ศึกษาการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน

### บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2564). รายงานสถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบเมื่อ 5 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.moac.go.th>
- การผลิตข้าวในประเทศไทย – วิกิพีเดีย. (2568). สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2568, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/การผลิตข้าวในประเทศไทย>
- ชายแดนใต้ การอนุรักษ์ และการต่อสู้ด้วยการฟื้นฟูไร่ร้าง – BenarNews. (2568). สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.benarnews.org/thai/news/th-recover-deepsouth-paddy-farms-07122024071005.html>
- ชัยณรงค์ เครือนวน, และลิตางค์ เจริญวงศ์. (2556). [เอกสารอ้างอิงไม่ระบุชื่อเรื่องและแหล่งพิมพ์].
- ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์. (2550). แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภัทร์ แก้วนาค, และวาสนา มะลินิน. (2563). แบบจำลองการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมสร้างเสริมความเข้มแข็งของสภาเด็กและเยาวชนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.
- นัฐนันท์ แสนอินอำนาจ. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พัชรี อินทร์อำนาย. (2551). สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2561, จาก [http://rms.msu.ac.th/upload/art\\_culture/doc/6107016\\_3645\(0\).pdf](http://rms.msu.ac.th/upload/art_culture/doc/6107016_3645(0).pdf)
- พีระพงษ์ หอคิลป์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชิต หล่อจิระชุมภ์กุล, และจิราวัลย์ จิตรถเวช. (2564). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภาคใต้เร่งแก้ปัญหาไร่ร้างชายแดนใต้ ดึงศักยภาพ 5 จังหวัดด้านเกษตร. (2568). สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2568, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9560000102907>
- มูอำหมัด บิง. (15 เมษายน 2566). แนวทางประชาธิปไตยแบบปรัชญาหรือ (นายคมวิทย์ สุขเสนีย์, ผู้สัมภาษณ์).
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา.
- ยุพา วงศ์ไชย. (2560). Social Work. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2566, จาก [http://chaninsocwork.blogspot.com/2007/08/blog-post\\_29.html](http://chaninsocwork.blogspot.com/2007/08/blog-post_29.html)
- สมบัติ นามบุรี. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2564). การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการจัดการองค์การ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2564). การพัฒนาแบบยั่งยืน: กระบวนการกระทำทางเศรษฐกิจสังคม (Metabolism) และการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2566,

จาก <https://www.oocities.org/tokyo/dojo/6860/suthida.htm>  
 สุวรา แก้วนุ้ย, และสุภาภรณ์ พันสนาซี. (2558). สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2561, จาก  
<http://www.deepsouthwatch.org/node/6656>  
 เสาวคนธ์ เหลืองทองคำ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์  
 มหาวิทยาลัย.  
 อนุพันธ์ ภูพุกก์. (2553). งานวิจัยสถานโครงการการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายที่คุ้มครองทางทะเล  
 อันดามัน. กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.  
 อภิชาติ สถิตินิรามัย. (2565). รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน.  
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.  
 อาหะมะ นุ. (12 เมษายน 2566). แนวทางประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือ (นายคมวิทย์ สุขเสณีย์, ผู้  
 สัมภาษณ์).

#### บุคลากรกรม

1. นาย นิซูไฮมิง สาคอ (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอพิต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) นายกองค้การ  
 บริหารส่วนตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 3 กันยายน 2568
2. นาย อาตัม ซูโซ๊ะ (ผู้ให้สัมภาษณ์) อับดุลฟาгим เทียงวงค์ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน หมู่ที่  
 9 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 5 กันยายน 2568
3. นาย ลุกมาน นิเดร์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) พ็ครูติน ตือราแม และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่  
 9 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 6 กันยายน 2568
4. นาย อับดุลกอเดร์ ดงมุซอ (ผู้ให้สัมภาษณ์) อับดุลฟาгим เทียงวงค์ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) คนใน  
 พื้นที่หมู่ที่ 9 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 6 กันยายน 2568
5. นาย เลาะห์ เลาปากา (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอพิต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) คนในพื้นที่หมู่  
 ที่ 9 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 6 กันยายน 2568
6. นาย มูฮัมหมัดอามีน สาและ (ผู้ให้สัมภาษณ์) พ็ครูติน ตือราแม และคณะ (ผู้สัมภาษณ์)  
 เยาวชนหมู่  
 ที่ 2 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 7 กันยายน 2568
7. นาย อารีฟ มาแล (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอพิต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน หมู่ที่ 2  
 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 7 กันยายน 2568
8. นาย อาหามะไฟรุส โต๊ะละ (ผู้ให้สัมภาษณ์) พ็ครูติน ตือราแม และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน  
 หมู่ที่ 8 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 10 กันยายน 2568
9. นายอับดุลรอซซะ เลาะมาลู่ (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอพิต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) คนใน  
 พื้นที่หมู่ที่ 8 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 10 กันยายน 2568
10. นาย อาซาน มาโว๊ะ (ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอพิต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน  
 หมู่ที่ 8 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 13 กันยายน 2568

11. นาย อับดุลรอแม ยียามา ( ผู้ให้สัมภาษณ์) อับดุลฟาгим เทียงวงค์ และคณะ คนในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 14 กันยายน 2568
12. นาย ดอเลาะห์ แวงเจด ( ผู้ให้สัมภาษณ์) ฟูครูติน ตือราแม และคณะ คนในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 14 กันยายน 2568
13. นาย อาลาวิ สามะนอ ( ผู้ให้สัมภาษณ์) อับดุลฟาгим เทียงวงค์ และคณะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 14 กันยายน 2568 ยังได้ลงข้อมูล
14. นาย ฟาฮิส นิเดร์ ( ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน หมู่ที่ 9 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 15 กันยายน 2568
15. นาย ลุกมาน สาเมาะ ( ผู้ให้สัมภาษณ์) อารอฟัต มะเกะ และคณะ (ผู้สัมภาษณ์) เยาวชน หมู่ที่ 8 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 15 กันยายน 2568
- 16 นาย นาซอรี ปูโปะ ( ผู้ให้สัมภาษณ์) อับดุลฟาгим เทียงวงค์ และคณะ คนในพื้นที่หมู่ที่ 8 ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 15 กันยายน 2568

ภาคผนวก

ภาพผนวก ก (เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล)

### แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการนาร้าง ตำบล  
ปะลูกาสาเมา อำเภอบาเจาะจังหวัดนราธิวาส

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....อายุ.....

ตำแหน่ง.....สถานที่สัมภาษณ์.....

เวลาสัมภาษณ์.....ถึงเวลา.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

#### ตอนที่ 2 ด้านบทบาทของเยาวชน

- ในปัจจุบัน เยาวชนในชุมชนมีบทบาทอย่างไรต่อสังคม?
- เยาวชนควรมีบทบาทอย่างไรในการจัดการนาร้าง?
- ท่านคิดว่าเยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถด้านใดที่จะช่วยเรื่องนาร้างได้?
- ผู้ใหญ่/ผู้นำชุมชนคาดหวังบทบาทเยาวชนในเรื่องนี้อย่างไร?

#### ตอนที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วม

- ในมุมมองของท่าน “นาร้าง” ในชุมชนนี้เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง?
- ปัจจุบันชุมชนมีการจัดการนาร้างหรือไม่ อย่างไร?
- เยาวชนในชุมชนเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับนาร้างหรือไม่ (เช่น ลงแรง เสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน)?
- อะไรที่ช่วยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น? แล้วมีอะไรที่ทำให้เป็นอุปสรรคหรือทำได้ยาก?
- ถ้าจะจัดให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ท่านคิดว่าน่าจะเริ่มจากเรื่องอะไร?

#### ตอนที่ 4 ด้านแนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับนาร้าง

- ในความเข้าใจของท่าน “นาร้าง” หมายถึงอะไร?
- ปัญหานาร้างในพื้นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบอะไรบ้าง เช่น
  - ผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างไร?
  - ผลกระทบด้านสังคมอย่างไร?
  - ผลกระทบด้านครอบครัวอย่างไร?
- ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการเปลี่ยนนาร้างให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง?

#### ตอนที่ 5 ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ถ้าชุมชนสามารถจัดการนาร้างได้สำเร็จ จะเกิดประโยชน์อย่างไรต่อเยาวชนและชุมชน?
- มีแนวทางใดบ้างที่ทำให้การจัดการนาร้างดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง (ไม่เลิกกลางคัน)?
- ชุมชนควรทำอย่างไรให้เยาวชนสานต่อการพัฒนานาร้างไปถึงรุ่นต่อไป?

ภาคผนวก ข (ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล)











## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายอัศวินฟากิม เทียงวงศ์  
วัน/เดือน/ปี 19 เดือน กรกฎาคม 2546  
ที่อยู่ 164/5 ตำบลบองอ อำเภอร่องแงะ จังหวัดนครราชสีมา 96220  
ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน  
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา  
เบอร์โทรศัพท์ 0849846427  
อีเมล [406522004@yru.ac.th](mailto:406522004@yru.ac.th)

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นาย อารอพีต มะเกะ

วัน/เดือน/ปี 1 เดือน พฤษภาคม 2545

ที่อยู่ 205/2 หมู่ที่ 9 ต.ปะลุกาสาเมาะ อ. บาเจาะ จ.นราธิวาส 96170

ประวัติการศึกษาปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน  
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เบอร์โทรศัพท์ 0630648851

อีเมล [406522038@yru.ac.th](mailto:406522038@yru.ac.th)

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายพีครุดิน ตีอราแม่

วัน/เดือน/ปี 31 เดือน ตุลาคม 2546

ที่อยู่ 56 หมู่ 3 ตำบลโล๊ะจูด อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส 96160

ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เบอร์โทรศัพท์ 0611865045

อีเมลล์ 406522044@yru.ac.th